

ANONİM ŞİRKETLERDE BORCA BATIKLIK VE SIRADAN ÇEKİLME SÖZLEŞMELERİ

Şükriye DÖNMEZ ASLAN*

ÖZET

Anonim şirketlerde malvarlığı ile sınırlı sorumluluk ilkesi geçerlidir. Bu açıdan malvarlığının korunması önem arz etmektedir. Kanunlarımızda da malvarlığının korunmasına ve malvarlığında azalma meydana gelmesi halinde alınacak tedbirlere ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Borca batıklık halinde de şirketin mevcut ve alacakları şirketin borçlarını karşılayamamaktadır. Bu sebeptir ki anonim şirketlerde borca batıklık istenmeyen bir durum olarak karşımıza çıkar. Anonim şirketler bakımından borca batıklık ve borca batıklık halinde yönetim kurulunun görevleri Türk Ticaret Kanunu 376/3 maddesinde düzenlenmiştir. Bu kapsamda yönetim kurulunun başlıca görevi bilanço hazırlamak ve borca batıklık sonucunun elde edilmesi halinde mahkemeye başvurarak şirketin iflasını istemektir. Kanunda borca batık şirketin iflasını önleyen istisnai bir düzenlemeye de yer verilmiştir. Buna göre geçerli bir sıradan çekilme sözleşmesinin varlığı halinde şirketin iflasına karar verilemez.

Bu çalışmada öncelikle anonim şirketlerde borca batıklık kavramı açıklanacak, borca batıklığın tespiti noktasında yönetim kurulunun görev ve sorumluluklarına değinilecektir. Ardından sıradan çekilme sözleşmeleri, sıradan çekilme sözleşmelerinin hukuki niteliği, sonuçları ve sıradan çekilme sözleşmelerinde mahkemenin yetkisine ilişkin açıklamalarda bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Borca Batıklık, Anonim Şirket, İflas, Sıradan Çekilme, Sıradan Çekilme Sözleşmeleri, Yönetim Kurulu.

* Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi, sukriye2467@gmail.com,

ORCID ID: 0000-0002-1856-394X, (Geliş Tarihi: 13.09.2019 – Kabul Tarihi: 13.01.2020).

OVER-INDEBTEDNESS AND LETTER OF SUBORDINATIONS IN JOINT-STOCK COMPANIES

ABSTRACT

In joint-stock companies the principle of liability limited to the assets is valid. In this respect, protection of assets is important. In our laws, regulations regarding the protection of assets and measures to be taken in case of decrease in assets are included. In case of over-indebtedness current and receivables of the company can not meet the debts of the company. For this reason, it is an undesirable situation in the joint stock companies to over-indebtedness. For the joint-stock companies, over-indebtedness and the duties of the board of directors in case of over-indebtedness are regulated in the article 376/3 of the Turkish Commercial Code. Within this scope, the main duty of the board of directors is to prepare the balance-sheet and to apply to the court in case of the result of over-indebtedness to request to bankruptcy of the company. The code also includes an exceptional regulation to prevents the bankruptcy of the company. Accordingly, the bankruptcy of the company cannot be decided in the presence of a valid letter of subordination.

In this study firstly over-İndebtedness in joint-stock companies will be explained and the duties of the board of directors will be dealt in point detection of over-indebtedness. Next, the explanations related about letter of subordination agreements, legal nature of the agreement, conclusions of the agreement, jurisdiction of the court will be given.

Keywords: Over-Indebtedness, Joint-Stock Company, Bankruptcy, Letter of Subordination, Letter of Subordination Agreements, Board of Directors.

GİRİŞ

Sermaye şirketlerinde alacaklılara karşı sorumluluk şirkete koyulan sermaye ile sınırlıdır. Ayrıca şirket, alacaklılarına karşı malvarlığı ile sorumludur. Bu sebeptendir ki, alacaklıların tek güvencesi şirketin sermayesidir. Dolayısıyla sermaye şirketlerinde, konumuz bazında anonim şirketlerde, sermaye ve sermayenin korunması önem arz etmektedir. Kanunumuz da şirket malvarlığının korunmasına¹ ilişkin önemli düzenlemelere yer vermiştir. Anonim şirketler bakımından sermaye kaybı ve bu durumda yapılması gerekenler Türk Ticaret Kanunu'nun 376. maddesinde düzenlenmiştir. Düzenlemenin 1. ve 2. fıkrasında belli oranlarda sermaye kaybı yaşanması haline yer verilmiş ve bu durumlarda yönetim kurulunun görev ve sorumluluklarına yer verilmiştir. 3. fıkrasında ise borca batıklık hali özel olarak düzenlenmiş, borca batıklık şüphesinin varlığı halinde yapılması gerekenlere değinilmiş ve yönetim kurulunun görevlerine yer verilmiştir.

Kanunumuza göre, şirketin borca batık olduğuna ilişkin şüphelerin varlığı halinde yönetim kurulu derhal bir ara bilanço düzenlemek zorundadır. Kanunda yönetim kuruluna iki esasa göre bilanço düzenleme yükümlülüğü getirilmiştir. Buna göre, yönetim kurulu hem işletmenin devamlılığı esasına göre hem de aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre bilanço düzenlemekle yükümlüdür. Hazırlanan bilançoların her ikisi de borca batıklık sonucunu gösterebileceği gibi farklı sonuçlar göstermeleri de mümkündür. Bilançoların farklı sonuçlar göstermesi halinde hangisine itibar edileceği, bu durumda da mahkemeye bildirimde bulunmak gerekip gerekmediği hususunda açıklık yoktur. Öğretide bu konuyla ilgili olarak çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Öğretideki bu görüşlerin yanı sıra uygulamada yaşanan sorunlara çözüm bulmak amacıyla olsa gerek İcra İflas Kanununun 179. maddesinde 2016 yılında yapılan değişiklikle,

¹ Malvarlığının korunması ilkesi gereğince şirketin kuruluşunda ve faaliyetlerine devam ettiği sırada malvarlığının korunması esastır. Malvarlığının korunması ilkesi kendisini öncelikle şirketin kuruluşunda gösterir. Anonim şirkete hizmet edimleri ve kişisel emeğin, vadesi gelmemiş alacakların, üzerinde sınırlı aynı hak, haciz veya tedbir bulunan malvarlığı unsurlarının sermaye olarak getirilememesi (TTK 342/1) bu ilkenin bir sonucudur¹. Yine aynı sermaye olarak taahhüt edilen taşınmazlara bilirkişilerce değer biçilmesi (TTK 343), taşınmazların güvenilir kişiye tevdi, nakit sermayenin bankada şirket adına açılan hesaba yalnızca şirketin kullanabileceği şekilde yatırılması (TTK 345) da bu kapsamdadır. Şirketin kuruluşundan sonra ise sermayenin pay sahiplerine iadesi yasağı, sermaye kaybı halinde önlemler alınmasının kanunda düzenlenmiş olması (TTK 376) malvarlığının korunması ilkesinin bir sonucudur. Ayrıntılı açıklama için bkz. **Tekinalp, Ünal** (2010) "Anonim Ortaklıkta Sermayenin Korunması İlkesi", Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan C: II, 1. Baskı, İstanbul, 12 Levha Yayıncılık, s. 1683 ve devamı.

borca batıklığın tespitinde aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre düzenlenen bilançoya üstünlük tanınmıştır.

Hazırlanan bilançoların borca batıklık sonucunu göstermesi halinde yönetim kurulunun gecikmeksizin mahkemeye borca batıklık bildiriminde bulunarak şirketin iflasını istemesi gerekmektedir. Borca batıklık şirketin doğrudan doğruya iflası sebebidir. Yönetim kurulunun borca batıklık bildiriminden sonra mahkeme şirketin gerçekten borca batık olduğu kanaatine varırsa şirketin iflasına karar verir. Yönetim kurulunun Türk Ticaret Kanunu'nun 376/3 fıkrasında düzenlenen bilanço hazırlama ve mahkemeye bildirimde bulunma yükümlülüğü onun devredilemez görev ve yetkilerindedir. Yönetim kurulunun bu yükümlülüklerini gerektiği gibi yerine getirmemesi yönetim kurulu üyelerinin Türk Ticaret Kanunu anlamında hukuki sorumluluğunu doğurduğu gibi, İcra İflas Kanunu ve Türk Ceza Kanunu anlamında cezai sorumluluklarını da doğurur.

Borca batıklık anonim şirketler bakımından doğrudan doğruya iflas sebebi olmakla birlikte kanunda borca batık şirketin iflasını önleyen istisnai bir düzenlemeye de yer verilmiştir. Buna göre şirket, açığını karşılayarak şirketin borca batıklık durumunu ortadan kaldıracak miktardaki şirket borçlarının alacaklıları ile sıradan çekilme sözleşmesi yapmışsa artık şirketin iflasına karar verilemeyecektir. Bu sonucu doğurabilmesi için şirketle sıradan çekilme sözleşmesi imzalanmış olması yeterli değildir. Ayrıca mahkemece atanan bilirkişilerce bu sözleşmenin gerçekliği, geçerliliği ve yerindeligi hususunun tespit edilmesi gerekmektedir. Görüldüğü üzere, sıradan çekilme sözleşmesi imzalanması yönetim kurulunun mahkemeye bildirimde bulunmasını değil şirketin iflasını önleyen bir istisnadır.

Sıradan çekilme sözleşmelerinin şirketin iflasına karar verinceye kadar her zaman yapılması mümkündür. Sözleşmenin tarafları borca batık olan şirket ile alacağı şirketin borca batıklığını ortadan kaldıracak miktardaki şirket alacaklılarıdır. Kanunen sözleşmenin yazılı olarak yapılması geçerlilik şartıdır. Kanunda sözleşmenin geçerliliği için bir süre öngörülmemiştir. Niteliği gereği sıradan çekilme sözleşmeleri şirketin borca batıklığı ortadan kalkıncaya kadar, şirket borca batıklıktan kurtulamayarak iflas ederse diğer tüm alacaklılar tatmin edilinceye kadar devam eder.

Sıradan çekilme sözleşmesi ile alacaklı, şirket borca batıklıktan kurtuluncaya kadar alacağını talep etmemeyi, şirket borca batıklıktan kurtulamayıp iflas

ederse de sırada en sona gitmeyi taahhüt eder. Borçlu şirket de borca batıklık sona erinceye kadar sözleşmenin tarafı olan alacaklıya ödeme yapmamayı taahhüt eder.

Sıradan çekilme sözleşmelerinin hukuki niteliği konusunda öğretide görüş birliği yoktur. Ağırlıklı olarak sıradan çekilme sözleşmesinin üçüncü şahıs yararına sözleşme veya sui generis bir sözleşme olduğu yönünde görüşler vardır. Ayrıca sıradan çekilme sözleşmesinin erteleme sözleşmesi ve ibra sözleşmesi olup olmadığı üzerinde de düşünülmüştür.

Sıradan çekilme sözleşmesi imzalanması ile şirket borca batıklıktan kurtulmuş olmaz. Ayrıca sıradan çekilme sözleşmeleri şirket için bir iyileştirme tedbiri de değildir. Sözleşmenin imzalanması ile şirket yalnızca, faaliyetlerine devam ederek mali durumunu düzeltme imkânı elde eder.

Alacaklısıyla sıradan çekilme sözleşmesi imzalayan şirketin yönetim kurulu, şirketin borca batık olduğunu ve alacaklısıyla sıradan çekilme sözleşmesi imzaladığını mahkemeye bildirir. Mahkeme, bilirkişilere yaptıracığı inceleme sonucunda şirketin borca batık olduğu ve gerçekliği, geçerliliği ve yerindeligi bilirkişilerce tespit edilen bir sıradan çekilme sözleşmesinin bulunduğu kanaatine varırsa şirketin iflasına karar veremez. Ancak bilirkişilerce sözleşmenin gerçekliği, geçerliliği ve yerindeligi tespit edilemezse mahkemece şirketin iflasına karar verilir.

Bu çalışmada anonim şirketlerde borca batıklığa ve borca batıklık halinde yönetim kurulunun görev ve sorumluluklarına değinildikten sonra sıradan çekilme sözleşmelerinden, sözleşmenin hukuki niteliği ve sonuçlarından bahsedilecek ve sıradan çekilme sözleşmelerinde mahkemenin yetkisine ilişkin açıklamalarda bulunulacaktır.

I. BORCA BATIKLIK DURUMU, BORCA BATIKLIĞIN TESPİTİ VE BORCA BATIKLIĞIN SONUÇLARI

A. TÜRK TİCARET KANUNU'NA GÖRE BORCA BATIKLIK VE BORCA BATIKLIĞIN SONUÇLARI

1. Borca Batıklık

Sorumluluğun sermaye ile sınırlı olduğu ve malvarlığı ile sınırlı sorumluluk ilkesinin geçerli olduğu sermaye şirketleri ve kooperatifler bakımından şirketin sermayesi ve bu sermayenin korunması önem arz etmektedir. Bundan dolayı da sermaye şirketlerinde sermaye kaybı istenmeyen bir durumdur. Kanunlarımızda da sermaye şirketlerinde, şirket sermayesinin korunmasına ilişkin hükümlere yer verilmekle birlikte, sermaye kaybı halinde alınması gereken

tedbirlere ve şirket yetkililerinin sorumluluklarına ilişkin hükümlere de yer verilmiştir.

Borca batıklık durumu da sermaye şirketleri, konumuz bazında anonim şirketler, açısından istenmeyen durumların başında gelir. Bu kapsamda Türk Ticaret Kanunu'nda borca batıklık durumu ve borca batıklık halinde yapılması gerekenler açıkça düzenlenmiştir. Kanunumuzun 376. maddesinde yer alan bu düzenleme ile borca batıklık tanımlanmaya çalışılmış ve borca batıklık halinde yönetim kurulunun görevlerine yer verilmiştir. Borca batıklığa ilişkin kanundaki bu düzenlemeden hareketle öğretilerde de borca batıklık kavramı tanımlanmaya ve açıklanmaya çalışılmıştır. Kanundaki ve öğretilerdeki tanımıyla borca batıklık, şirketin mevcudunun ve alacaklarının şirket borçlarını karşılamaya yetmemesi halidir². Tanımdan da açıkça anlaşılacağı üzere, şirketin ödeme gücü içinde olduğu her durum borca batıklık anlamına gelmemektedir. Şirketin sermaye kaybı, ödemelerini tatili, likidite sıkıntısı çekmesi gibi durumlarda şirket ödeme gücü içinde olmakla birlikte mevcut ve alacakları borçlarını karşılamaya yettiğinden borca batıktan söz edilemez. Borca batıklık halinde şirket malvarlıklarının piyasa bedeli üzerinden değerleri şirketin para, mal, iş ve hizmet borçlarını karşılayamaz hale gelmektedir³. Öğretilerde Üstündağ, borca batıklığı, pasiflerin aktiflerden fazla olması olarak ifade etmiştir⁴. Atalay ise, borca batıklığın şirketin aktiflerinin şirket pasiflerini karşılayamaması şeklinde ifade edilmesinin şirketin pasiflerinin arasında şirketin borçları arasında yer almayan esas sermaye, yedek akçeler ve benzeri kalemlerin de bulunması karşısında tereddüt oluşturduğunu ifade etmiştir⁵. Şirketin borca batık olup olmadığının anlaşılmasında aktiflerinin değeri ile borçlarının toplamı karşılaştırılır⁶. Borca batıklık halinde şirketin mevcut ve alacakları borçlarını karşılamaya yetmemektedir⁷. Yani borçları aktiflerinden fazla olan şirket borca batık haldedir. Borca batıklıktan söz edebilmek için şirketin aktiflerinin defter değerleriyle değil gerçek değerleriyle değerlemeye tabi tutulmaları halinde

² **Atalay, Oğuz** (2003) İflasın Ertelenmesi, Bankacılar Dergisi, S: 47, s. 93-98., s. 93.; **Atalay, Oğuz** (1996) Anonim Şirketlerin İflası, 1. Baskı, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, s. 47.; **Türk, Ahmet** (2004) Sermaye Ortaklıklarının ve Kooperatiflerin Borca Batıklık Nedeniyle İflası ve İflasın Ertelenmesi Konusunda İcra ve İflas Kanununda Yapılan Son Değişikliklerin Değerlendirilmesi ve Öneriler, DEÜHFD, C: 6, S: 1, s. 295-334, s. 304-305.; **Kayar, İsmail** (2012) "Yeni TTK'ya Göre Anonim Şirkette Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Tespiti ve Sonuçları" 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nu Beklerken, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Özel Sayı, C: 18, S: 2, s. 647.

³ **Domaniç, Hayri** (1988) Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, TTK Şerhi II, İstanbul, Temel Yayınevi, s. 547.;

⁴ **Üstündağ, Saim** (2010) Türk Ticaret Kanunu'nun 324. Maddesinin 3. Fıkrası Üzerine Düşünceler; Makaleler, İçtihat Tahlilleri ve Çeviriler, 1. Baskı, Ankara, Adalet, s. 228.

⁵ **Atalay** (1996), s. 47.

⁶ **Öztek, Selçuk** (2005) İflasın Ertelenmesi, Bankacılar Dergisi, S: 53, s. 42.

⁷ **Yılmaz, Berna Burcu** (2009) İflasın Tespiti ve Ertelenmesi Yönünden Borca Batıklık Bilançosu ve İyileştirilmesi, Tümbob Yayınları, s. 407-408.

şirketin borçlarını karşılamaya yetmemesi gerekmektedir⁸. Bir diğer deyişle, şirketin zararları toplamı şirket aktiflerinin muhtemel satış değerleri toplamını aşmalıdır⁹.

2. Borca Batıklığın Sonuçları

Kanunlarımızda borca batıklığa önemli sonuçlar bağlanmıştır. Borca batıklık İcra İflas Kanununa göre şirketin doğrudan doğruya iflasını gerektiren bir durumdur. İcra İflas Kanunu'nun 179. maddesine göre, sermaye şirketleri ile kooperatiflerin, aktiflerin muhtemel satış fiyatları üzerinden düzenlenen ara bilançoya göre borca batık olduğu kanunun öngördüğü kişilerce beyan edilir ve mahkemece borca batıklık durumu tespit edilirse, önceden takibe hacet kalmaksızın bunların iflasına karar verilecektir. Mevcut ve alacakları borçlarını karşılamaya yetmeyen, dolayısıyla borca batık olan anonim şirketlerde yönetim kurulunun, Türk Ticaret Kanunu'nun 376/3 fıkrası ve İcra İflas Kanununun 179. maddesi hükümleri gereğince borca batıklık durumunu mahkemeye bildirerek şirketin iflasını istemesi gerekmektedir. Borca batıklık durumunun mahkemeye bildirilmesi ve şirketin iflasının istenmesi anonim şirket yönetim kurulu için kanuni bir yükümlülüktür.

3. Borca Batıklık Durumunda Yönetim Kurulunun Görevleri

Şirketin en iyi şekilde yönetiminden sorumlu olan yönetim kurulu şirket işlerini özen yükümlülüğüne riayet ederek sürdürmelidir. Türk Ticaret Kanunu'nun 369. maddesi gereğince yönetim kurulu üyeleri görevlerini tedbirli bir yöneticinin özeniyle yerine getirmek ve şirketin menfaatlerini dürüstlük kurallarına uyararak gözetmek yükümlülüğü altındadırlar. Bu çerçevede, yönetim kurulu üyeleri şirketin mali durumunu yakından takip etmek ve sermaye kaybına karşı gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Yönetim kurulu öncelikle şirketin sermayesinin korunması için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. Özenli bir yönetime rağmen sermaye kaybı yaşanması halinde de kanunda öngörülen tedbirleri almak ve gerekli yerlere başvurmakla yükümlüdür. Anonim şirketler bakımından bu yükümlülükler Türk Ticaret Kanunu'nun 376. maddesinde düzenlenmiştir. Maddenin ilk iki fıkrasında sermayenin belli oranlarda kaybı halinde yönetim kurulunun yükümlülüklerine yer verilmiştir. 3. fıkrada ise borca batıklık halinde

⁸ Üçışık, Güzin / Çelik, Aydın (2013) Anonim Ortaklıklar Hukuku I. Cilt, 1. Baskı, Ankara, Adalet, s. 413.; Altaş, Soner (2016) Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler, 7. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 355.

⁹ Poroy, Reha / Tekinalp, Ünal / Çamoğlu, Ersin (2014) Ortaklıklar Hukuku I, 13. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 111.

yönetim kurulunun yükümlülüklerine yer verilmiştir. Borca batıklıkta yönetim kurulunun yükümlülükleri borca batıklığa ilişkin şüphe ile başlar¹⁰. Borca batıklık şüphesinin doğduğu anda yönetim kurulu derhal bir ara bilanço düzenlemekle yükümlüdür. Kanunda düzenlenecek olan ara bilançonun özelliklerine ve hangi esasa göre düzenleneceğine de yer verilmiştir. Buna göre yönetim kurulu hem işletmenin devamlılığı esasına göre hem de aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre bir bilanço hazırlamakla yükümlüdür¹¹. Borca batıklık şüphesinin varlığına rağmen ara bilanço düzenlemeyen yönetim kurulu üyeleri şirketin ve alacaklılarının bu sebeple uğradıkları zararlardan sorumludurlar¹². Hazırlanan bu bilançolardan şirketin borca batık halde olduğunun tespit edilmesi halinde yönetim kurulu bu durumu gecikmeksizin mahkemeye bildirmek zorundadır. Yönetim kuruluna yüklenen bu yükümlülük TTK 375/1-g fıkrası gereğince yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileri arasında yer almaktadır. TTK 375/1 maddesi emredici nitelikte bir düzenleme olduğundan şirket esas sözleşmesiyle veya pay sahiplerinin aralarında yaptıkları pay sahipleri sözleşmesiyle aksine herhangi bir düzenleme yapılması mümkün değildir¹³.

6102 sayılı Kanunda 376. maddenin ilk halinde yönetim kurulu tarafından hazırlanan bilançonun denetçiye verilmesi ve denetçinin 7 iş günü içinde bilanço-yu inceleyerek değerlendirme ve önerilerini bir rapor halinde yönetim kuruluna sunması esası getirilmiştir. Buna göre, 376. maddenin ilk halinde yönetim kurulu hazırlamış olduğu bilanço-yu öncelikle incelemesi için denetçiye sunacaktı. Denetçi kanunda öngörülen 7 iş günlük süre içinde erken teşhis komitesinin önerilerini de dikkate alarak bir rapor hazırlayıp yönetim kuruluna sunacaktı. Hazırlanan bu rapordan şirketin borca batık olduğunun anlaşılması halinde yönetim kurulunun mahkemeye bildirimde bulunma yükümlülüğü gündeme gelecekti. Ancak denetçinin görevine ilişkin bu kısım kanun daha yürürlüğe girmeden 6335 sayılı kanunla yapılan değişiklikle kanundan çıkarılmıştır. Öğretide bazı yazarlara göre, kanunun ilk halinde denetçi için öngörülen bu görev şirketi iflas sürecine sokan bilançonun nesnel bir denetimden geçmesi demek olup güvenli bir sistem oluş-

¹⁰ **Türk, Ahmet** (1999) Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Hukuki Sonuçları, 1. Baskı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, s. 239.

¹¹ **Altaş, Soner** (2011) Eski ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Mali Durumu Bozulan Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulunun Görevleri ve Sorumlulukları, Mali Çözüm Dergisi, S: 4, s. 174.

¹² **Türk, Ahmet** (2016) Anonim Ortaklıkta Borca Batıklık ve İflasın Erteleenmesi Konusunda 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Yürürlük Kanunu ile Getirilen Değişiklik ve Yenilikler, BATİDER, C: 32, S: 1, s.13.

¹³ **Eriş, Gönen** (2017) Açıklamalı, İçtihatlı, En Son Değişiklikler ile Birlikte Türk Ticaret Kanunu, Ticari İşletme ve Şirketler C: II, 3. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 2009.

turmuştu¹⁴. Bu yazarlara göre, 6335 sayılı kanunla yapılan değişiklikten sonra ara bilanço hazırlayıp, bilanço ile ilgili gerekli değerlendirmeyi yapmak ve gereken yerlere başvurmak sorumluluğu yalnızca yönetim kuruluna bırakılmıştır. 6335 sayılı kanunla yapılan bu değişikliğin gerekçesi, kanunla denetçiye verilen bu görevin yeni Türk Ticaret Kanunu sistemiyle getirilen bağımsız denetçinin görevleriyle uyuşmaması olarak açıklanmıştır. Türk'e göre bu gerekçe doğru değildir. Yazara göre, denetçinin görevinin tamamen kaldırılması yerine denetçinin öneri sunma yükümlülüğü kaldırılarak yalnızca bilançonun gerçekliğini inceleme yetkisi verilmesi daha doğru olurdu¹⁵. Bir görüşe göre, kanunun ilk halinde denetçilerin şirketin mali durumu ve sıradan çekilme sözleşmeleri ile ilgili bilgi sahibi olmalarına hukuken imkân tanınmışken 6335 sayılı kanunla yapılan değişiklikten sonra bu imkân ortadan kaldırılmıştır¹⁶. Tekinalp'e göre kanunun ilk halinde denetçiye verilen görevle yönetim kurulu sorumluluğu tek başına yüklenmemiş, denetçiyle paylaşmış oluyordu. 6335 sayılı kanunla yapılan değişiklikten sonra borca batıklık halinde sorumluluğun tamamı yönetim kuruluna yüklenmiştir¹⁷.

Yönetim kurulunun borca batıklığı bildirim yükümlülüğü onun devredilemez görev ve yetkileri arasındadır (TTK m. 375/1-g). Yönetim kurulunun devredilemez ve vazgeçilemez görev ve yetkileri arasında olan bu yükümlülüğüne riayet etmemesi halinde yönetim kurulu üyelerinin Türk Ticaret Kanunu hükümleri uyarınca hukuki sorumluluğuna gidilebilir¹⁸. Hukuki sorumluluğun yanı sıra İcra İflas Kanunu 345/a, 310/4 maddeleri ve Türk Ceza Kanunu'nun 162. maddesi uyarınca cezai sorumlulukları da gündeme gelebilmektedir¹⁹.

4. Borca Batıklıktan Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu

Yönetim kurulu şirketin en iyi şekilde yönetiminden sorumludur. Bu sorumluluğun bir gereği olarak yönetim kurulu şirket işlerini özen yükümlülüğüne riayet ederek sürdürmelidir. Özen yükümlülüğünün sınırı kanunda tedbirli bir yöneticinin özeni olarak belirtilmiştir. Buna göre anonim şirket yöneticileri şirket işlerini yerine getirirken tedbirli bir yöneticinin özeniyle yerine getirmek ve şirketin menfaatlerini dürüstlük kuralına riayet ederek gözetmekle yükümlüdürler

¹⁴ **Kırca, İsmail / Şehirli Çelik, Feyzan Hayal / Manavgat, Çağlar** (2013) Anonim Şirketler Hukuku; C: 1, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, s. 587.

¹⁵ **Türk** (2016), s. 14-15.

¹⁶ **Öztek, Selçuk** (2014) Borca Batık Anonim Şirketlerde İflası Önleyen Yeni Bir Araç Olarak Sırada Sona Yerleştirme (Sıradan Vazgeçme), DEÜHFD, C: 16 Özel Sayı 2014, s. 2328.

¹⁷ **Tekinalp, Ünal** (2015) Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 4. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 289.

¹⁸ **Karahan, Sami / Arslan, İbrahim** (2013) Şirketler Hukuku, 2. Bası, Mimoza, s. 394.

¹⁹ **Ermeneç, İbrahim** (2009) İflasın Ertelenmesi, 1. Baskı, Ankara, Adalet. s. 29.

(TTK 369)²⁰. Özen yükümlülüğünün bir sonucu olarak yönetim kurulu üyeleri şirketin mali durumunu yakından takip etmek, malvarlığının korunması için ve sermaye kaybına karşı gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

Şirketin borca batık hale gelmesi şirketin öz kaynaklarının yetersizliği, ekonomik kriz gibi dış etmenler nedeniyle gerçekleşebileceği gibi şirketin kötü yönetimi sırasında yanlış kararlar alınması nedeniyle de gerçekleşebilir. Şirketin yanlış kararlara dayanan yönetimi ve risklerin yeterince güvence altına alınmaması yönetim kurulunun özen borcuna aykırılık teşkil eder²¹. Yönetim kurulu üyeleri ve yöneticiler kanundan ve esas sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal etmeleri halinde şirkete, pay sahiplerine ve şirket alacaklılarına verdikleri zararlardan dolayı sorumludurlar (TTK 553/1)²². Yönetim kurulunun bu sorumluluğu meydana gelen zararın tazmin şeklinde ortaya çıkar²³. Yönetim kurulu üyelerinin kusurları sonucu meydana gelen zararlardan sorumluluğunun temelinde malvarlığının korunması ilkesi vardır. Bunun sonucu olarak da açılan dava sonucunda ödenmesine karar verilen tazminat şirkete ödenir. Davanın şirket, pay sahipleri veya alacaklılar tarafından açılması arasında fark yoktur. Borca batıklık nedeniyle uğranılan zarar, pay sahipleri ve alacaklılar yönünden dolayı zarardır. Bunun sonucu olarak pay sahipleri ve alacaklılar yönetim kurulu aleyhine açtıkları davayı kendi adlarına ancak şirket hesabına açarlar ve zararın şirkete ödenmesini talep edebilirler²⁴.

Yönetim kurulu tarafında yönetim yetkisinin devri halinde nasıl hareket edileceği de TTK 553/2. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre yönetim yetkisinin kanuna uygun olarak devri halinde yetki devredilen kişi veya kişilerin seçimi

²⁰ 6762 sayılı TTK'da anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin özen yükümlülüğüne ilişkin düzenlemede özen yükümlülüğü Borçlar Kanunu'na atf yapılmak suretiyle belirlenmiş idi. Bu konuda 6762 sayılı TTK'nın 320. maddesi BK'nın 528. Maddesine, BK 528. Maddesi BK'nın 390. Maddesine, BK'nın 390. Maddesi de BK'nın 321. Maddesine atf yapmaktaydı. Söz konusu düzenlemeler ve 6762 sayılı TTK dönemindeki özen yükümlülüğü ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Poroy, Reha / Tekinalp, Ünal / Çamoğlu, Ersin** (2005) Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku, 10. Baskı, İstanbul, Arıkan, s. 328 vd.; **Çamoğlu, Ersin** (2010) Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, 3. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 67 vd.; **İmregün, Oğuz** (1999) "Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığa Karşı Hukuksal Sorumu": Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul, Beta, s. 262 vd.

²¹ **Türk** (1999), s. 243.

²² Öğretide İmregün, şirket ile yönetim kurulu arasında akdi bir ilişki olduğunu ve sorumluluğun aradaki bu akdi ilişkiye dayandığını savunmuştur. Bkz. **İmregün**, s. 260.; Çamoğlu'na göre, sorumluluğun temelinde akdi sorumluluk olmasına rağmen bazı durumlarda haksız fiilden de sorumluluk doğabilmektedir. Bkz. **Çamoğlu**, s. 112.; Pulaşlı ise sorumluluğun hukuki niteliğini davayı açana göre nitelendirmiştir. Buna göre dava şirket veya pay sahipleri tarafından açılmışsa sorumluluk akde dayanırken dava alacaklılar tarafından açılmış ise sorumluluk haksız fiile dayanır. Bkz. **Pulaşlı** (2013), s. 651.

²³ **Poroy / Tekinalp / Çamoğlu** (2014), s. 388.

²⁴ **İmregün**, s. 274.; **Çamoğlu**, s. 134.

konusunda makul derecede özen gösterildiği takdirde görev ve yetkinin devredildiği kişilerin eylemlerinden ve kararlarından dolayı sorumlu olmazlar. Görüldüğü üzere, yönetim görev ve yetkisinin devri halinde yönetim kurulunun sorumluluğuna yalnızca yönetim görev ve yetkisi devredilen kişilerin seçiminde makul derecede özen gösterilmemesi halinde gidilebilmektedir.

Yönetim kurulunun meydana gelen zarardan sorumluluğu bakımından farklılaştırılmış teselsül ilkesi geçerlidir. Buna göre, yönetim kurulu üyeleri meydana gelen zarardan şahsen kendilerine yükletilebildiği ölçüde diğer yönetim kurulu üyeleri ile müteselsilen sorumludurlar (TTK 557).

B. BORCA BATIKLIĞIN TESPİTİ NOKTASINDA YÖNETİM KURULUNUN GÖREVLERİ

1. Genel Olarak

Kanunda, şirketin borca batık olduğu şüphesini uyandıran olguların varlığı halinde yönetim kuruluna bazı görevler yüklenmiştir. TTK 376. Maddesinde borca batıklığa ilişkin işaretlerin neler olduğu açıklanmamıştır. Bununla birlikte kanunun gerekçesinde borca batık durumda olmanın işaretlerinin yıllık bilânçodan, aylık, üç aylık veya altı aylık hesap durumlarından, denetçinin, erken teşhis komitesinin raporlarından ve/veya yönetim kurulunun belirlemelerinden ortaya çıkabileceği belirtilmiştir. Benzer şekilde, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 376'ncı Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ'de²⁵ de borca batıklığa ilişkin işaretlerin yıllık ve ara dönem finansal tablolardan, denetime tabi şirketlerde denetim raporlarından, erken teşhis komitesinin raporlarından ve yönetim kurulunun belirlemelerinden tespit edilebileceği hüküm altına alınmıştır. Görüldüğü üzere, şirketin mali durumunu yakından takip etmekle yükümlü olan yönetim kurulu, borca batıklığa ilişkin olguları kendi faaliyetleri sırasında belirleyebileceği gibi yıllık bilançodan da borca batıklığa ilişkin olguların varlığı anlaşılabilir. Benzer şekilde; denetçinin ve erken teşhis komitesinin²⁶ raporlarından, aylık, üç aylık ve

²⁵ Resmî Gazete, T: 15/09/2018, S: 30536.

²⁶ Erken Teşhis Komitesi TTK'nın 378. maddesinde "Riskin Erken Saptanması ve Yönetimi" başlığı altında düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, yönetim kurulu, pay senetleri borsada işlem gören şirketlerde şirketin varlığını, gelişmesini ve devamını tehlikeye düşüren sebeplerin erken teşhisi, bunun için gerekli önlemler ile çarelerin uygulanması ve riskin yönetilmesi amacıyla uzman bir komite kurmakla yükümlüdür. Pay senetleri borsada işlem görmeyen şirketlerde ise erken teşhis komitesi, denetçinin gerekli görüp bunu yönetim kuruluna yazılı olarak bildirmesi üzerine derhal kurulur. TTK 378/2 maddesi gereğince erken teşhis komitesinin şirketin durumu ile ilgili değerlendirmeleri, olası tehlikeleri ve çözüm önerilerini rapor olarak 2 ayda bir yönetim kuruluna sunması gerekmektedir. Ayrıntılı açıklama için bkz: **Tekinalp** (2015), s. 240.; **Üçışık / Çelik**, s. 416.

altı aylık hesaplardan da borca batıklığa ilişkin olgular tespit edilebilir²⁷. Borca batıklığa ilişkin olguların varlığının tespiti ise tek başına kanuni anlamda borca batıklık sonucunu doğurmaz. Kanuna göre; yönetim kurulu, borca batıklığa ilişkin işaretlerin varlığı durumunda bir ara bilanço düzenlemek zorundadır. Borca batıklığa ilişkin bu bilanço düzenlenmeden şirketin borca batık olduğundan söz edilemez. Türk Ticaret Kanunu, iki esasa göre bilanço düzenlenmesini öngörmüştür. Bunlar; işletmenin devamlılığı esasına göre hazırlanan bilanço ve aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre hazırlanan bilançodur. Türk Ticaret Kanunu'na göre; borca batıklığa ilişkin işaretlerin varlığı halinde yönetim kurulunun bu iki esasa göre bilanço düzenlemesi zorunludur. Borca batıklık durumunun tespiti bakımından kanunda öngörülen bu iki esas birbirinin alternatifi de değildir. Yani, yönetim kurulu bu esaslardan birine göre bilanço düzenleyip diğerine göre düzenlemekten kaçınmaz. Çünkü kanunun lafzına göre iki esasa göre de bilanço düzenlenmesi yönetim kurulu için bir zorunluluktur. Öğretide ise, yönetim kurulunun iki esasa göre de bilanço düzenlemesinin hükmün korumak istediği menfaat ve mehz İsviçre Borçlar Kanunu m. 725/2 göz önüne alındığında zorunlu olmadığı savunulmaktadır²⁸. Bu görüşe göre; yönetim kurulu öncelikle işletmenin devamlılığı esasına göre bir bilanço hazırlamalı, bu bilançoda şirket borca batık görünüyorsa ikinci esas olan aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre bilanço düzenlemelidir. Ancak kanunda ve madde gerekçesinde de iki esasa göre bilanço düzenlenmesinin zorunlu olduğu açıkça ifade edilmiştir. Yine 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 376'ncı Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğde de yönetim kurulunun hem işletmenin devamlılığı esasına göre hem de aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre bilanço hazırlayacağı belirtilmiştir.

Sermaye şirketleri ve kooperatiflerin doğrudan doğruya iflası esas itibarıyla İcra İflas Kanunu'nun 179. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddede 15/07/2016 tarihinde 6728 sayılı kanunla bazı değişiklikler yapılmıştır. Yapılan bu değişikliklerden biri de borca batıklık bilançosuna ilişkindir. Kanunun değişiklik yapılmadan önceki halinde borca batıklığın ne şekilde tespit edileceğinden ve de borca batıklık bilançosundan söz edilmemekteydi. 15/07/2016 tarihinde yapılan değişiklik ile sermaye şirketleri ile kooperatiflerin, aktiflerin muhtemel satış fiyatları üzerinden düzenlenen ara bilançoya göre borca batık olduğunun kanunda sayılan kişiler

²⁷ Altaş (2016), s. 355.

²⁸ Aydın, Alihan (2012) Türk Ticaret Kanunu'nun Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığa İlişkin Düzenlemesine Eleştirel Bir Bakış, İÜHFİM, C: LXX, S: 2, s. 111.

tarafından beyan ve mahkemece tespit edilmesi halinde iflase karar verileceğinden söz edilmiştir.

İcra İflas Kanunu'ndaki bu değişikliği nasıl yorumlamak gerekir? İcra İflas Kanunu'nda yapılan bu değişiklikte Türk Ticaret Kanunu 376/3 maddesi ile anonim şirket yönetim kuruluna getirilen iki esasa göre bilanço düzenleme yükümlülüğünün ortadan kaldırıldığı söylenemez. Yapılan bu düzenleme ile uygulamada yaşanan tereddütlerin önüne geçmek adına borca batıklığın tespiti noktasında, Türk Ticaret Kanunu madde 376/3 gereğince düzenlenen ara bilançolardan aktiflerin muhtemel satış fiyatları esasına göre düzenlenen bilançoya üstünlük tanınmıştır. Yani borca batıklığa ilişkin işaretlemlerin varlığı halinde yönetim kurulu kanunda öngörüldüğü şekilde hem aktiflerin muhtemel satış fiyatları esasına göre hem de işletmenin devamlılığı esasına göre bilanço düzenlemekle yükümlüdür. Bu bilançolardan aktiflerin muhtemel satış fiyatları esasına göre düzenlenen şirketin borca batıklığı sonucunu gösteriyorsa mahkemeye başvuru zorunluluğu gündeme gelecektir. Bu durumda akla "İşletmenin devamlılığı esasına göre bilanço hazırlamanın ne faydası var?", "Yönetim kurulunu, borca batıklığın tespiti noktasında dikkate alınmayacak olan bir bilanço hazırlamakla yükümlü tutmak gereksiz değil mi?" soruları gelebilir. Her ne kadar İcra İflas Kanunu'nda yapılan değişiklikte borca batıklığın tespiti noktasında aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre hazırlanan bilançoya üstünlük tanınmış ise de işletmenin devamlılığı esasına göre hazırlanan bilançonun gereksiz bir külfet olduğu da söylenemez. Şöyle ki; işletmenin devamlılığı esasına göre hazırlanan bilançoda faaliyetlerine devam eden şirket bir bütün olarak ele alınacağından faaliyetlerine devam eden bir şirketin gelecekteki durumu da dikkate alınır. Dolayısıyla, bu esasa göre hazırlanan bilanço şirketin faaliyetlerine devam edip edemeyeceğini, iyileşme imkânı bulunup bulunmadığını gösterir. Bu kapsamda, işletmenin devamlılığı esasına göre hazırlanan bilanço, borca batık haldeki şirket ile alacaklılar arasında yapılan sıradan çekilme sözleşmesinin yerindeliği, gerçekliği ve geçerliliği hususunda da yol gösterici olur.

2. İşletmenin Devamlılığı Esasına Göre Düzenlenen Bilanço

İşletmenin devamlılığı, Türk Ticaret Kanunu'na göre ticari işletmelerin unsurlarından birisidir. Bu ilkeye göre işletmeler, sahiplerinin veya hissedarlarının hayatlarına bağlı olmaksızın devamlıdırlar. Devamlılık unsurunun gereği olarak işletmeler bir defaya mahsus olarak, geçici bir amaç için değil, belirli bir amaç uğruna, sürekli olarak faaliyette bulunurlar. Şirketler de kural olarak faaliyetlerini süreye bağlı olmadan gerçekleştirirler. İşletmenin devamlılığı esasına göre düzenlenen bilançoda da faaliyetlerine devam eden şirket bir bütün olarak esas alınır. İşletmenin devamlılığı esasına göre hazırlanan bilan-

çoda şirketin sadece bilançonun düzenlendiği tarihteki durumu dikkate alınmaz. Aynı zamanda faaliyetlerine devam eden bu şirketin gelecekteki durumu da dikkate alınır. İşletmenin devamlılığı esasına göre düzenlenen bilanço, aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre düzenlenen bilançoda olduğu gibi varsayımlar üzerine hazırlanmaktadır²⁹. İşletmenin devamlılığı esasında bilanço, şirketin sınırsız bir ömre sahip olduğu ve öngörülebilir gelecekte faaliyetlerini devam ettireceği varsayımına dayanmaktadır. Süreli olarak kurulan şirketler bakımından ise şirketin öngörülen süreye kadar faaliyetlerini devam ettireceği varsayılmaktadır. Bu varsayımın bir sonucu olarak şirketin hem bilançonun hazırlandığı tarihteki durumu dikkate alınmakta hem de şirketin gelecekte işletme konusunu elde edebilmek için yürüttüğü faaliyetlerin sonucu dikkate alınmaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 376/3. maddesinin gerekçesine göre; işletmenin devamlılığı esasına göre yapılan değerlendirme, borca batık olma durumuna rağmen bazı olgular, beklentiler, etkisini yitiren sebepler dolayısıyla şirketin yaşama umudunun var olup olmadığını ortaya koyar. Örnek vermek gerekirse; bilanço tarihi itibarıyla borca batık olan bir şirket, kuruluşunun ilk yıllarında yaptığı yatırımlar dolayısıyla gelecek yıllarda kâr edilebileceği olasılığının yüksek olması dolayısıyla uzman bir işletmeciye göre borca batıklıktan kurtulacak olabilir. Benzer şekilde, payları borsada işlem gören bir şirket bilançonun düzenlendiği tarihte değer kaybediyor iken, şirketin yapmış olduğu bazı yatırımlar veya açıklamalar nedeniyle öngörülebilir gelecekte değer kazanacağı ve şirketin borca batıklığının sona ereceği bilimsel verilerle hesaplanabilir³⁰. Görüldüğü üzere, bu esasa göre yapılan bir değerlendirme şirket tarafından yapılan yatırımların sonuçlarını da hesaba katmaktadır. Tüm bu açıklamalardan hareketle, bu bilançonun tasfiye bilançosu değil bir devamlılık bilançosu olduğu kabul edilmektedir³¹.

3. Aktiflerin Muhtemel Satış Değerleri Esasına göre Düzenlenen Bilanço

Aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre hazırlanan bilanço, şirketin aktiflerinin bilanço günü itibarıyla satılması durumundaki değerlerine göre hazırlanır. Bu esasa göre düzenlenen bilançoda, şirket aktiflerinin en gerçekçi değeri ile yer alması amaçlanır. Bu bilançonun hazırlanmasında esas olan şirket aktiflerinin bilanço tarihindeki satış değerleri, yani cari değerleridir. Aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre hazırlanan bilanço yıllık

²⁹ Tekinalp (2015), s. 288.

³⁰ Tekinalp (2015), s. 288-289.

³¹ Bozgeyik, Hayri / Aslanoğlu, Suphi / Özalp, Ayşe Duygu (2016) İflas Ertelene Kapsamında Hazırlanan Borca Batıklık Bilançosunda Yer Alan Alacakların Mali ve Hukuki Durumu, TFM, S: 2, s. 19.

bilançodan farklıdır. Yıllık bilanço şirketin mali durumunda bozulma bulunup bulunmadığına ilişkin gerçekçi bir sonuç göstermeyebilir. Bir diğer deyişle, yıllık bilançodan şirketin borca batıklığının tespit edilmesi mümkün değildir³². Nitekim yıllık bilançoda aktiflerin iktisap değerleri esas alınmaktadır. Bununla birlikte aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre düzenlenen bilançoda aktiflerin rayiç değerleri esas alınır. Aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre düzenlenen bilançoda aktif ve pasiflerin bilançonun düzenlendiği tarihteki piyasa değerleri esas alınır. Bir başka deyişle, bilançonun hazırlandığı tarihte³³ paraya çevrilmeleri ihtimalinde elde edilecek değerleri esas alınır. Ayrıca yıllık bilançonun amacı şirketin başarı durumunu ortaya koymakken, borca batıklığın tespiti için hazırlanan bilançonun amacı şirketin aktiflerinin satış değerini gerçekçi bir şekilde belirleyip bu değerlerin şirketin borçlarını karşılamaya yetip yetmediğini belirlemektir³⁴. Bu özelliği dolayısıyla alacak senetlerinin, alacak tutarının, verilen sipariş avansının ve bağlı ortaklıktan veya iştiraktan alacak bu esasa göre satılabilir değerler değildir³⁵. Bu nedenle bu değerler bilançoda yer almaz. Bununla birlikte şirketin çıkarmış olduğu hisse senetleri menkul mal olması sebebiyle bilançoda yer alırlar. Hisse senetleri de bilançonun düzenlendiği tarih itibarıyla satılacak olsaydı hangi değerden satılacak idiyse o değer üzerinden bilançoya geçirilirler. Bu sebeple hisse senetleri halka açık şirketlerde borsa rayici üzerinden, halka kapalı şirketlerde işletme/finans uzmanı tarafından emsal değer yöntemi ile tespit edilen rayiç değerine göre bilançoda yer alır³⁶.

4. Yönetim Kurulu Tarafından Hazırlanan Bilançoların Sonuçları

Türk Ticaret Kanunu'nda şirketin borca batık olduğuna ilişkin olguların varlığı halinde yönetim kuruluna iki esasa göre bilanço hazırlama yükümlülüğü getirilmiştir. Yönetim kurulunun kanunun bu emredici hükmü karşısında söz konusu bilançoları hazırlaması zorunludur. Düzenlenen bilançodan şirketin aktiflerinin şirket alacaklılarının alacaklarını karşılamaya yetmediğinin, yani borca batık olduğunun anlaşılması halinde birazdan ayrıntılı olarak anlatacağımız üzere, yönetim kurulu durumu şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mah-

³² **Bitisli, Ferhat / Yılmaz, Tayfun** (2016) İflasın Ertelenmesinde Borca Batıklık Bilançosunun Oluşturulması: Bir Uygulama, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C: 8, S: 15, s. 222.

³³ **Sumer, Haluk** (2013) Ticari Bilanço ve Borca Batıklık Bilançosu, İstanbul Barosu Dergisi, C: 87, S: 2, s. 42.

³⁴ **Türk** (2004), s. 305.

³⁵ **Bozgeyik / Aslanoğlu / Özalp**, s. 20.

³⁶ **Bozgeyik / Aslanoğlu / Özalp**, s. 20.

kemesine bildirerek şirketin iflasını istemekle yükümlüdür. Yönetim kurulunun bu yükümlülüğünü yerine getirebilmesine ilişkin olarak, borca batıklığa ilişkin emarelerin varlığı halinde iki esasa göre hazırlanan bilançoların da aynı sonucu göstermesi halinde bir sorun yoktur. Bu durumda şirket borca batık durumdadır ve yönetim kurulunun mahkemeye bildirimde bulunup şirketin iflasını istemesi zorunludur. Sorun, her iki esasa göre düzenlenen bilançoların farklı sonuçlar göstermesi halinde ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki; şirket işletmenin devamlılığı esasına göre düzenlenen bilançoya göre borca batık haldeyken, aktiflerinin muhtemel satış değerleri esasına göre düzenlenen bilançoya göre borca batık olmayabilir. Bunun tam tersi bir sonuç da çıkabilir. Yani, şirket işletmenin devamlılığı esasına göre düzenlenen bilançoya göre borca batık halde değilken, aktiflerinin muhtemel satış değerleri esasına göre düzenlenen bilançoya göre borca batık olabilir. Bu durumda şirketin borca batıklığından söz edilecek midir? İki bilançonun farklı sonuçlar göstermesi halinde de yönetim kurulunun mahkemeye borca batıklık bildiriminde bulunup şirketin iflasını istemesi gerekecek midir? Türk Ticaret Kanunu'nda bununla ilgili bir açıklık yoktur. TTK 376. maddenin gerekçesinde aktiflerin muhtemel satış değerlerine göre düzenlenen bilançonun şirketin iflası için mahkemeye başvurmasına gerek olup olmadığını ortaya koyduğu belirtilmiştir.

Öğretide bu konuyla ilgili çeşitli görüşler vardır. Aydın, konuyu iki esasa göre de bilanço düzenlemenin zorunlu olup olmadığı yönünden ele almıştır³⁷. Yazara göre, kanunun lafzında her ne kadar yönetim kurulunca iki esasa göre de bilanço düzenlenmesi yükümlülüğü getirilmiş ise de hükmün korumak istediği menfaat ve mehz İsviçre Borçlar Kanunu hükümleri göz önünde tutulduğunda yönetim kuruluna her iki esasa göre de bilanço düzenleme yükümlülüğü getirilmemelidir³⁸. Yazara göre, yönetim kurulu öncelikle işletmenin devamlılığı esasına göre bilanço hazırlamalıdır, bu bilanço borca batıklık sonucunu gösterirse ancak o durumda ikinci esas olan aktiflerin muhtemel satış değerlerine göre bilanço hazırlamak zorunludur. Dolayısıyla, ilk bilançodan borca batıklık sonucu çıkmazsa ikinci bilançonun hazırlanmasına gerek yoktur. İlk bilançodan borca batıklık sonucu çıktıktan sonra ikinci bilançonun hazırlanması gerekir. Aydın'ın savunduğu bu görüşe göre, ilk bilançodan borca batıklık sonucu çıktıktan sonra hazırlanan ikinci bilançodan da borca batıklık sonucu çıkarsa ancak o durumda şirketin borca batık olduğundan ve yönetim kurulunun kanunda düzenlenen

³⁷ Aydın, s. 110-111.

³⁸ Aydın, s. 110.

bildirim yükümlülüğünün ortaya çıktığından söz edilebilir³⁹. İlk bilançodan borca batıklık sonucu çıkmazsa zaten ikinci bilanço hazırlamaya gerek yoktur. İlk bilançodan borca batıklık çıktıktan sonra hazırlanan ikinci bilançodan şirketin borca batık olmadığı sonucu çıkarsa da şirketin borca batık olduğundan söz edilemeyeceği gibi yönetim kurulunun bildirim yükümlülüğünden de söz edilemez⁴⁰.

Diğer bir görüşe göre, işletmenin devamlılığı ve aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre hazırlanan bilançolardan birinin borca batıklık göstermesi durumunda yönetim kurulunun mahkemeye bildirimde bulunup iflas talebinde bulunmasına gerek yoktur. Yani şirketin borca batık olduğundan söz edilemek için her iki esasa göre hazırlanan bilançoların da borca batıklık sonucunu göstermesi gerekir⁴¹.

Üçüncü görüşe göre de kanuna göre borca batıklığa ilişkin olguların varlığı halinde yönetim kurulunun her iki esasa göre bilanço düzenlemesi zorunlu olmakla birlikte, bilançoların farklı sonuçlar göstermesi halinde aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre düzenlenen bilanço üstünlük tanımak gerekir⁴². Çünkü şirketin gerçek durumunu en iyi şekilde aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre hazırlanan bilanço gösterir. Bu kapsamda işletmenin devamlılığı esasına göre hazırlanan bilanço borca batıklık sonucunu gösterse bile aktiflerin satış değerleri esasına göre hazırlanan bilanço borca batıklık sonucunu göstermiyorsa şirketin borca batık olduğundan söz edilemeyeceğinden, yönetim kurulunun mahkemeye bildirimde bulunup iflas talep etmesi gerekmez⁴³.

Türk Ticaret Kanunu'nda anonim şirket yönetim kuruluna borca batıklığın tespitine yönelik, her iki esasa göre de bilanço düzenleme yükümlülüğü getirilmesi ancak düzenlenen bu bilançolardan hangisine üstünlük tanınacağına ilişkin herhangi bir açıklama yapılmaması borca batıklığın tespiti hususunda öğretilerde ve uygulamada bazı tereddütlere yol açmış ve öğretilerde yukarıda açıkladığımız görüşler geliştirilmiştir. Bu tereddütler ve uygulamada yaşanan zorluklar sebebiyle olsa gerek İcra İflas Kanununun 179. maddesinde 2016 yılında değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklik ile sermaye şirketleri ve kooperatiflerin aktiflerin muhtemel satış

³⁹ Aydın, s. 111.

⁴⁰ Aydın, s. 110.

⁴¹ Kurca / Şehirali Çelik / Manavgat, s.587; Işık, Serpil (2016) Sermaye Şirketleri ile Kooperatiflerin Borca Batık Olmaları Sebebiyle Doğrudan İflaslarının Söz Konusu Olması Durumunda İflasın Ertelenmesi Kurumuna Başvuru Şartlarının Kanuni Değişiklikler Çerçevesinde Değerlendirilmesi, İÜHFMD, C: LXXIV, Özel Sayı 2, s: 1291-1346. S, 1314-1315.; Tekinalp (2015), s. 288-289.; Türk (2016) s. 22.

⁴² B. Güneysu, Nilüfer/ Çapa, M. Sadık. (2014) Borca Batıklık ve İflasın Önlenmesi Yolu Olarak "Sıradan Çekilme Anlaşması", İÜHFMD, C: 5, S: 1, s. 77-118, s. 90.

⁴³ B. Güneysu/ Çapa, s.90.

değerleri üzerinden düzenlenen bilançoya göre borca batık olmasından söz edilmiş ve bu durumun mahkemece tespit edilmesi halinde şirketin iflasına karar verileceği hüküm altına alınmıştır. Görüldüğü üzere, bu değişiklik İcra İflas Kanunu şirketin iflasına karar verilebilmesi için aktiflerin muhtemel satış değerleri üzerinden düzenlenen ara bilançoya göre borca batık olmayı esas almıştır. İcra İflas Kanunundaki bu değişiklikten sonra Türk Ticaret Kanunu'nda herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Yani İcra İflas Kanunu hükümlerine göre şirketin doğrudan doğruya iflasına karar verilebilmesi için yalnızca aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre bilanço düzenlenmesi zorunlu ve yeterliyken, Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre her iki esasa göre de bilanço düzenlenmesi zorunludur.

Kanunlarımızda yer alan bu düzenlemeler arasındaki farklılık uygulama ile şekillenecektir. Ancak akla ilk gelen sonraki tarihli olan İcra İflas Kanunu hükümlerinin uygulanması gerektiğidir. Eğer, sonraki tarihli olan İcra İflas Kanunu düzenlemelerine üstünlük tanırsak yönetim kurulunun sadece aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre bilanço düzenlemesi gerektiği söylenebilir. Kanaatimizce bu doğru bir yorum olmayacaktır. Şöyle ki, Türk Ticaret Kanunu 376/3. fıkrası yönetim kurulu bakımından iki esasa göre bilanço düzenleme zorunluluğu getiren emredici bir düzenlemedir ve hala yürürlüktedir. Kaldı ki, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 376'ncı Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ 15/09/2018 tarihli Resmî Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu tebliğin 12/4. fıkrasında, yönetim organının hem işletmenin devamlılığı esasına hem de aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre çıkarılan ara bilanço üzerinden aktiflerin şirket alacaklarını karşılamaya yetmediğine karar vermesi ve diğer tedbirleri almaması halinde şirketin iflası için mahkemeye başvuracağının düzenlendiği anlaşılmıştır. Tebliğde yapılan bu düzenleme karşısında yönetim kurulunun borca batıklığı tespit noktasında her iki esasa göre de bilanço düzenlemesi zorunludur. Öyle ki; tebliğde yer alan düzenlemenin lafzına bakıldığında yönetim kurulunun borca batıklık durumunu mahkemeye bildirerek şirketin iflasını talep edebilmesi için her iki esasa göre düzenlenen bilançonun da borca batıklık sonucunu göstermesi gerektiği anlamı çıkmaktadır.

Kanaatimizce, anonim şirketlerde yönetim kurulu her iki esasa göre bilanço düzenlemekle yükümlüdür. Ancak borca batıklığın tespitinde düzenlenen bu bilançolardan aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre hazırlanan bilançoya üstünlük tanınmalıdır. Nitekim aktiflerin muhtemel satış değerlerine göre hazırlanan bilanço ile şirketin malvarlığının bilanço tarihindeki satış değerlerinin gerçekçi olarak tespit edilerek malvarlıklarının borçları ödemeye yetip yetmediğinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. İşletmenin devamlılığı esasına göre hazırlanan bilançoda ise faaliyetlerine devam eden şirketin öngörülebilir gelecekteki

durumu da dikkate alınmaktadır. Bu sebeple işletmenin devamlılığı esasına göre düzenlenen bilançonun şirketin içinde bulunduğu mali duruma ilişkin aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre düzenlenen bilanço kadar gerçekçi sonuçlar vermesi beklenemez. Bu sebeptendir ki borca batıklığın tespiti hususunda her iki esasa göre düzenlenen bilançoların farklı sonuçlar göstermesi halinde aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre düzenlenen bilançoya üstünlük tanınmalıdır. Aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre düzenlenen bilanço borca batıklık sonucunu gösterdiği takdirde mahkemeye iflas bildiriminde bulunmak için işletmenin devamlılığı esasına göre düzenlenen bilançonun da borca batıklık sonucunu göstermesini beklemeye gerek yoktur. Sermaye ile sınırlı sorumluluğun söz konusu olduğu şirketlerde alacaklıların alacaklarının çok fazla tehlikeye girmemesi için de bu daha uygundur. Bu yorumumuz borca batıklığın tespitinde işletmenin devamlılığı esasına göre bilanço düzenlemenin etkisinin ortadan kaldırdığı ve borca batıklığın tespitinde etkisi olmayacak işletmenin devamlılığı esasına göre bilanço düzenleme yükümlülüğü haline getirilmesinin yönetim kurulu için gereksiz bir külfet oluşturduğu gerekçesiyle eleştirilebilir. Kanaatimizce, işletmenin devamlılığı esasına göre bilanço düzenlemenin gereksiz olduğundan söz edilemez. Şöyle ki; borca batıklığın tespiti noktasında herhangi bir önemi bulunmasa da işletmenin devamlılığı esasına göre düzenlenen bilanço şirketin iyileşme ümidi olup olmadığını gösterir. Bu özelliği dolayısıyla işletmenin devamlılığı esasına göre düzenlenen bilanço, şirket alacaklılarını şirketin iyileşme ümidi olduğu yönünde ikna edici bir faktör olarak kullanılabilir. İşletmenin devamlılığı esasına göre düzenlenen bilançodan şirketin borca batık olmadığı sonucunun çıkması alacaklıları şirketle sıradan çekilme sözleşmesi imzalamaya yönlendirebilir. Ayrıca işletmenin devamlılığı esasına göre düzenlenen bilanço Türk Ticaret Kanunu 376/3 fıkrası kapsamında sıradan çekilme sözleşmelerine ilişkin olarak bilirkişilerce yapılacak incelemede sözleşmenin gerçekliği ve yerindeliği hususunda yol gösterici olabilir.

II. BORCA BATIKLIĞIN SONUÇLARINI ÖNLEYEN İSTİSNAİ BİR DÜZENLEME OLARAK SIRADAN ÇEKİLME SÖZLEŞMELERİ

A. SIRADAN ÇEKİLME SÖZLEŞMELERİ

1. Genel Olarak

Sıradan çekilme sözleşmeleri hukukumuzda 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile girmiş bir düzenlemedir. Yukarıda açıkladığımız üzere, şirketin borca batık olması doğrudan doğruya iflası gerektiren bir durumdur. Normal şart-

larda şirketin borca batık olduğuna ilişkin olguların varlığı durumunda hazırlanan bilançolardan şirketin borca batık olduğunun anlaşılması halinde, yönetim kurulunun şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine bu durumu bildirerek şirketin iflasını istemesi gerekmektedir. Ancak, Türk Ticaret Kanunu'nun 376/3. fıkrasında istisnai bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre; iflas kararının verilmesinden önce, şirketin açığını karşılayacak ve borca batık durumunu ortadan kaldıracak tutardaki şirket borçlarının alacaklıları, alacaklarının sırasının diğer tüm alacaklıların sırasından sonraki sıraya konulmasını yazılı olarak kabul etmişler ve bu beyanın veya sözleşmenin yerindeliği, gerçekliği ve geçerliliği yönetim kurulu tarafından iflas isteminin bildirileceği mahkemece atanan bilirkişilerce doğrulanmışsa şirketin iflasına karar verilmeyecektir. Kanunumuzda, sıradan çekilme sözleşmelerinin şirketin borca batıklığı nedeniyle iflasını önleyebilmesi için mahkemece atanan bilirkişilerce denetlenmesi öngörülmüştür. Öğretide bazı yazarlara göre, sıradan çekilme sözleşmeleri gerçek dışı alacak yaratılmasına elverişli olmadığından böyle bir bilirkişi incelemesine gerek yoktur⁴⁴. Çünkü şirketin aktifleri borçlarını karşılayamaz haldeyken sanal alacaklar yaratılıp bu alacaklarla ilgili olarak sıradan çekilme sözleşmesi yapılması borca batıklığı ortadan kaldırmaz⁴⁵. Kaldı ki mahkemeye bilirkişi incelemesi için yapılacak başvuru şirketin mali durumunun alenileşmesi sonucunu doğurur ve bu da şirket hakkında olumsuz algılara neden olur⁴⁶.

Kanunumuzda yer verilen sıradan çekilme sözleşmeleri, borca batık olan anonim şirketlerde borca batıklığın sonuçlarını önleyen istisnai bir imkandır. Öğretide bir görüşe göre, borca batık haldeki anonim şirketler bakımından sıradan çekilme sözleşmesi yapılması iflas erteleme yoluna göre daha avantajlıdır⁴⁷. Şöyle ki; iflas erteleme yoluna başvurulduğunda şirketin içinde bulunduğu mali güçlük üçüncü kişilere karşı alenileşirken sıradan çekilme sözleşmesi yapılması halinde şirketin içinde bulunduğu mali güçlük üçüncü kişilere duyurulmadan şirket faaliyetlerine devam edebilmektedir⁴⁸. Aydın'a göre ise gerek bilirkişi incelemesi gerekse de iflas talebiyle mahkemeye yapılan başvuru ile şirketin mali durumu tamamıyla alenileşmektedir⁴⁹.

⁴⁴ Türk (2016) s. 28.

⁴⁵ Kırcı / Şehirli Çelik / Manavgat, s. 588.

⁴⁶ Türk (2016) s. 28.

⁴⁷ Öztekin, Selçuk (2014) Borca Batık Anonim Şirketlerde İflası Önleyen Yeni Bir Araç Olarak Sıradan Sona Yerleştirme (Sıradan Vazgeçme), DEÜHFD, C:16, Özel Sayı 2014, s.2319-2343, s. 2324-2325

⁴⁸ İflasın ertelenmesine ilişkin kanuni düzenlemeler İcra İflas Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'nda 28/02/2018 tarihinde 7101 sayılı kanun ile yapılan değişiklik ile yürürlükten kaldırılmıştır.

⁴⁹ Aydın, s. 113.

Moroğlu'na göre, Türk Ticaret Kanunu'nda yer verilen sıradan çekilme sözleşmelerine ilişkin hüküm, sıradan çekilme sözleşmesine taraf olan alacaklıların borca batık haldeki şirket ile diğer alacaklılar aleyhine pazarlığa oturmalarına yol açacak tehlikeli bir düzenlemedir⁵⁰.

Sıradan çekilme sözleşmeleri öğretide çeşitli şekillerde adlandırılmış ve tanımlanmaya çalışılmıştır. Atalay, bu sözleşmeyi sıradan vazgeçme sözleşmesi olarak adlandırmış ve “*alacaklının iflas masasından tatmini konusundaki talep hakkını diğer alacaklılar lehine, bu alacaklılar tatmin edildikten sonra kullanmak üzere paraların paylaşılmasındaki sırasından vazgeçtiği sözleşme*” olarak tanımlamıştır⁵¹. Türk ve Aydın, bu sözleşmeyi “*iflastaki sıradan çekilme sözleşmesi*” olarak adlandırmışlardır⁵². Kayar'a göre, kanunda öngörülen bu istisna “*sırada sona geçme veya sıradan vazgeçme beyanı veya anlaşması*” olarak adlandırılabilir⁵³. B. Güneysu/Çapa, kanundaki bu istisnai düzenlemeyi sıradan çekilme anlaşması olarak adlandırırken⁵⁴, Akkaşoğlu “*garameye iştiraktan feragat sözleşmesi*”⁵⁵ Öztekin ise “*sırada sona yerleştirme/sıradan vazgeçme sözleşmesi*”⁵⁶ olarak adlandırmıştır. Öğretideki bu adlandırmalar ve tanımlamalar bizi yaklaşık olarak aynı sonuca götürmektedir. Kanaatimizce kanunda yer verilen bu istisna, borca batık haldeki şirketle sözleşme yaparak bu sözleşmeye taraf olan alacaklı veya alacaklılar bakımından, alacaklarını şirketin borca batıklığı devam ettiği sürece talep etmemeyi, şirketin iflası halinde de alacağını şirketin tüm diğer alacaklılarından sonra almayı yükümlendikleri bir sözleşmedir. Bu çalışmada, kanunda yer verilen bu istisna “sıradan çekilme sözleşmesi” olarak adlandırılacak ve açıklamalarımız bu adlandırma üzerinden yapılacaktır.

2. Sözleşmenin Tarafları, Şekli, Süresi, Zamanı, İçeriği ve Amacı

Sıradan çekilme sözleşmesinin tarafları; borca batık olan şirket ve şirketin borca batıklığını ortadan kaldıracak miktarda alacağa sahip şirket alacaklılarıdır. Bu sözleşmenin alacaklılardan biriyle yapılması mümkün olduğu gibi

⁵⁰ **Moroğlu, Erdoğan** (2009) Türk Ticaret Kanunu ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarıları; Değerlendirme ve Öneriler, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 174.

⁵¹ **Atalay** (1996), s. 75

⁵² **Türk** (1999), s. 293; **Aydın**, s. 111.

⁵³ **Kayar** (2012), s. 653.; Benzer Şekilde, **Kendigelen, Abuzer** (2011) Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler, İlk Tespitler, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, s. 230.

⁵⁴ **B. Güneysu/Çapa**, s. 92.

⁵⁵ **Akkaşoğlu, Nevfel** (2015) Garameye İştiraktan Feragat Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, İÜHFD, C: 6, S: 1, s. 282.

⁵⁶ **Öztek** (2014), s. 2322.

birden fazla alacaklıyla yapılması da mümkündür. Önemli olan sözleşmeyi imzalayan alacaklı veya alacaklıların sahip oldukları alacak miktarının şirketi borca batıklıktan kurtaracak miktarda olmasıdır.

Kanunda, sıradan çekilme sözleşmeleri için yazılı şekil öngörülmüştür. Sıradan çekilme sözleşmeleri için kanunda öngörülen bu şekil geçerlilik şartıdır⁵⁷. Dolayısıyla, yazılı şekil şartına uyulmaksızın yapılan sözleşmeler geçerli değildir.

Kanundaki düzenlemede sıradan çekilme sözleşmelerine zaman itibarıyla bir sınırlama getirilmemiştir. Kural olarak, sıradan çekilme sözleşmesi akdedildikten sonra şirketin borca batıklığı devam ettiği sürece sözleşme ilişkisi de devam eder. Yani şirket ile alacaklılar arasında yapılan sıradan çekilme sözleşmeleri zaman itibarıyla sınırlanamazlar (dar anlamda sıradan çekilme).

Öztek, İsviçre öğretisindeki görüşlerden hareketle sıradan çekilmeyi, zaman bakımından sınırlanmaya ilişkin olarak dar ve geniş anlamda sıradan çekilme sözleşmesi olarak ikiye ayırmaktadır⁵⁸. İsviçre öğretisindeki bazı yazarlara⁵⁹ göre hem dar anlamda hem de geniş anlamda sıradan çekilme sözleşmesinin zaman bakımından sınırlanması imkansızdır. Bazı yazarlara göre ise, dar anlamda sıradan çekilme sözleşmesine zaman sınırlaması konulamazken geniş anlamda sıradan çekilme sözleşmeleri bakımından şirketin borca batıklığının ortadan kalkmasına imkân verecek kadar azami bir süre kararlaştırılabilir. Bu yazarlara göre, geniş anlamda sıradan çekilmeye azami bir zaman sınırlaması getirmek hem sözleşmeyi yapan alacaklıyı alacağına kavuşmadaki belirsizlikten kurtarır hem de şirketi borca batıklığı makul sürede sona erdirmeye mecbur bırakır. Bu durumda, süre sona erdiğinde borca batıklık sona ermemişse şirket ya alacaklılarla yeniden sıradan çekilme sözleşmesi yapacak ya da alacaklıları yeniden sözleşme yapmaya ikna edememişse şirketin iflasını isteyecektir. Süre sona erdiğinde alacaklılar yeniden sözleşme yapmaya ikna edilemediğinden şirketin iflası istenmişse sıradan çekilme sözleşmesini yapan alacaklılar iflas tasfiyesinde sırada sona gidecektir.

⁵⁷ 6098 sayılı TBK'nın 12/2. maddesi gereğince kanunda sözleşmeler için öngörülen şekil, kural olarak geçerlilik şeklidir. Öngörülen şekle uyulmaksızın kurulan sözleşmeler hüküm doğurmaz.

⁵⁸ Öztek (2014), s. 2333-2334.

⁵⁹ Bastons Bulletti, Françoise (2002) La posposition de créance selon l'art.725 al.2 CO, Revue fribourgeoise de jurisprudence, Numéro spécial, Fribourgs. s. 112-113'ten naklen Öztek (2014) s. 2334.; Chenux, Jean Luc / Pfister, Loic (2010) Aspects juridiques de l'assainissement (cadre, outils etresponsabilité), Aspects pratiques du droit de l'entreprise, CEDIDAC Volume 86, Lausanne, s. 164'den naklen Öztek (2014) s. 2334.; Chaudet/Cherpillod/Landrove (2010) Droit suisse des affaires, 3.édition, s. 140 no. 675'den naklen Öztek (2014) s. 2334

Görüldüğü gibi, dar anlamda sıradan çekilme sözleşmelerinin hiçbir durumda süre bakımından sınırlanması mümkün değildir. Yalnızca geniş anlamda sıradan çekilmede, sıradan çekilmenin iflası erteleme etkisi sınırlanabilmektedir. Sıradan çekilme sözleşmesi zaman bakımından sınırlanamadığı gibi bir kere yapıldıktan sonra geri alınması ya da tarafların karşılıklı iradeleri ile sona erdirilmeleri de mümkün değildir. Öztekin, sözleşmeyi geri alma ya da anlaşarak sona erdirmeye iradesinin diğer alacaklılara karşı hüküm ifade etmeyeceğini belirtmiştir⁶⁰.

Sıradan çekilme sözleşmeleri, şirketin borca batık olduğu öğrenildikten sonra, şirket hakkında borca batıklık nedeniyle iflas kararı verilinceye kadar her zaman yapılabilir. Bu kapsamda sözleşmenin mahkemeye iflas bildiriminde bulunulmadan önce yapılması mümkün olduğu gibi, mahkemeye iflas başvurusu yapıldıktan sonra fakat iflas kararı verilmesinden önce yapılması da mümkündür⁶¹. Sözleşmenin mahkemeye iflas bildiriminde bulunulmasından önce yapılması yönetim kurulunu mahkemeye başvurma yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. Bu ihtimalde yönetim kurulu sözleşmeleri mahkemeye sunarak gerçekliği, geçerliliği ve yerindeliliği hususunda inceleme yaptırmalıdır. Kısacası, sıradan çekilme sözleşmesi yapılması, mahkemeye bildirimde bulunmaya değil borca batık şirketin iflasına engel olan bir istisnadır⁶². Türk ise, hakları borç açığını karşılamaya yetecek miktarda olan bazı alacaklıların olası iflas durumunda diğer alacaklıların arkasında yer almayı kabul etmeleri halinde mahkemeye bildirimde bulunmaya gerek olmadığını düşünmektedir⁶³.

Borca batık haldeki şirket ile sıradan çekilme sözleşmesi yapan alacaklı şirkete karşı olan alacağından vazgeçmiş olmaz. Sadece şirketin borca batıklığı devam ettiği sürece bu alacağını talep etmemeyi taahhüt eder. Şirketin borca batıklıktan kurtulamayarak iflas etmesi halinde ise diğer alacaklılar tamamen tatmin edilinceye kadar paylaştırmaya katılamaz. Bu kapsamda sıradan çekilme sözleşmesine taraf olan alacaklı iflas halinde, diğer tüm alacaklılar tatmin edildikten sonra geriye bir şey kalmışsa pay sahiplerine dağıtılmadan önce tatmin edilir⁶⁴. Bununla birlikte, diğer tüm alacaklılar tatmin edildikten sonra geriye bir şey kalmamışsa sıradan vazgeçme sözleşmesi imzalayan alacaklı garameye katılamaz.

Kanunumuzda yer verilen bu istisnai düzenleme ile amaçlanan da sermayesi ile sınırlı sorumlu olan borca batık haldeki anonim şirketin iflasını

⁶⁰ Öztekin (2014), s. 2333.

⁶¹ Aydın, s. 112-113.; Kayar (2012), s. 654-655.; Altaş (2016), s. 357-358.

⁶² Öztekin (2014), s. 2339.; Işık, s. 1311.

⁶³ Türk (1999), s. 236.

⁶⁴ Türk (2016), s. 27.

önlemek ve şirketin iyileşmesi için zaman kazandırmaktır. Mahkemece geçerliliği, gerçekliği ve yerindeligi tespit edilmiş bir sıradan çekilme sözleşmesinin varlığı halinde şirketin iflasına karar verilemeyecektir. Dolayısıyla şirket faaliyetlerine devam edecektir. Faaliyetlerine devam eden şirketin ise borca batıklığı sona erdirme imkânı olacaktır. Ayrıca sıradan çekilme sözleşmesi yapan alacaklıların alacakları sırada sona gideceğinden diğer alacaklıların alacakları da tamamen karşılanabilir hale gelecektir.

Sıradan çekilme sözleşmesi yapılmış olması, borca batıklığı ortadan kaldırmadığı gibi şirket için doğrudan iyileşme de sağlamaz. Yalnızca borca batık olan şirketin iyileşme planlaması yapması ve borca batıklıktan kurtulması için zaman kazandırır⁶⁵.

3. Sözleşmenin Hukuki Niteliği

Sıradan çekilme sözleşmeleri iki taraflı bir hukuki işlem olup iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir. Sıradan çekilmeden söz edilebilmesi için alacaklı ile borca batık konumdaki anonim şirketin sıradan çekilmeye ilişkin iradelerinin örtüşmesi gerekmektedir. Alacaklının tek taraflı irade beyanı ile sıradan çekilme sözleşmesi oluşmaz. Ancak öğretide alacaklıların sıradan çekilme taahhüdünün tek taraflı irade beyanı ile de geçerli sayılabileceği ileri sürülmektedir⁶⁶. Kanaatimizce, sıradan çekilme tarafların karşılıklı olarak iradelerinin uyuşmasını gerektirir ve bir sözleşmedir. Dolayısıyla alacaklının tek taraflı sıradan çekilme beyanı, sıradan çekilmenin kanuni sonuçlarını doğurmaz. Bu sözleşme ile alacaklı, şirket borca batıklıktan kurtuluncaya kadar alacağını talep etmemeyi ve şirketin iflası halinde de diğer alacaklılar tatmin edilinceye kadar sıraya girmemeyi, şirket de bu aşamalara kadar alacaklının borcunu ödememeyi taahhüt eder.

Sıradan çekilme sözleşmelerinin hukuki niteliği öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre, sıradan çekilme sözleşmeleri üçüncü şahıs yararına sözleşmedir⁶⁷. Bu görüşü savunanların dayanak noktası sözleşmenin yapılması ile borca batık haldeki şirketin diğer alacaklıları lehine de sonuçlar doğmasıdır. Hatta Pulaşlı'ya göre, sıradan çekilme sözleşmeleri ancak kayıtsız şartsız diğer bütün alacaklılar yararına olması halinde iyileştirici bir etkiye sahip olur⁶⁸.

Üçüncü şahıs yararına sözleşmeler Türk Borçlar Kanunu'nun 129. Maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre; kendi adına sözleşme

⁶⁵ Şener, Oruç Hami (2019) Teorik ve Uygulamalı Ortaklılar Hukuku Ders Kitabı, Ankara, 4. Bası, Seçkin s: 383-384.

⁶⁶ Kırca / Şehirah Çelik / Manavgat, s. 588.

⁶⁷ Atalay (1996), s. 75; Kayar (2012), s. 654.; Türk (1999), s. 293-294.; Pulaşlı, Hasan (2015) Şirketler Hukuku Şerhi C: I, 2. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, s. 1183.

⁶⁸ Pulaşlı (2015), s.1183.

yapan kişi sözleşmeye üçüncü kişi yararına bir edim yükümlülüğü koydurarak edimin üçüncü kişiye ifasını talep edebilecektir. Üçüncü şahıs yararına sözleşmenin konusu sözleşmeye taraf olmayan üçüncü bir kişi yararına edimin ifasıdır⁶⁹. Bu anlamda üçüncü şahıs yararına sözleşmelerde üçlü bir ilişki söz konusu olup, lehtar konumunda olan üçüncü kişiye ifada bulunmaktadır. Sıradan çekilme sözleşmelerinde ise lehtar konumunda olan üçüncü bir kişi yer almadığı gibi sözleşmede de üçüncü kişi yararına bir edim yükümlülüğü konulmamaktadır. TTK m. 376'nın gerekçesinde bu maddenin amacının en başta alacaklılar olmak üzere çeşitli çıkar gruplarının menfaatlerini korumak olduğu ifade edilmiştir. Gerçekten, sözleşmenin yapılmasıyla sözleşmeye taraf olmayan şirket alacaklılarının lehine sonuçlar da doğmaktadır. Ancak bu husus sözleşmenin üçüncü şahıs yararına sözleşme olduğunu söylemek için yeterli değildir. Sıradan çekilme sözleşmelerinin asıl amacı şirketi borca batıklıktan ve borca batıklığın sonucu olan iflastan kurtarmaktır. Yani hedef, şirketin mali durumunun düzeltilmesidir. Bu sözleşmenin yapılması ile diğer şirket alacaklılarının lehine de sonuçlar doğmaktadır. Ancak bu husus, sözleşmenin diğer alacaklılar lehine yapıldığı ve sözleşmeye onlar lehine edim yükümlülüğü konulduğu anlamına gelmeyeceğinden sıradan çekilme sözleşmelerinin üçüncü şahıs yararına sözleşmelerden olduğu söylenemez⁷⁰. Ancak Akkaşoğlu'na göre, bu sözleşmenin de sözleşme özgürlüğü çerçevesinde üçüncü kişi yararına sözleşme olarak akdedilmesi mümkündür⁷¹. Yani sözleşmeye açıkça bu konuda bir hüküm konulmak suretiyle sıradan çekilme sözleşmeleri üçüncü kişi yararına olarak yapılabilir. Sıradan çekilme sözleşmelerinin üçüncü şahıs yararına yapılabildiğinin kabulü halinde tam üçüncü şahıs yararına veya eksik üçüncü şahıs yararına sözleşme ayırımına da değinmek gerekir. Tam üçüncü şahıs yararına sözleşmelerde lehine sözleşme yapılan alacaklı sözleşmede öngörülen edim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde bu edimin yerine getirilmesini talep edebilmektedir. Lehine sözleşme yapılan alacaklının sözleşmede öngörülen edimin yerine getirilmesini talep hakkı yoksa eksik üçüncü şahıs yararına sözleşmelerden söz edilmektedir. Bu durumda, sözleşmede açıkça üçüncü şahıs yararına akdedildiği belirtilmişse ve lehine sözleşme akdedilen alacaklıya sözleşmede kararlaştırılan edimin yerine getirilmesini talep etme hakkı verilmişse tam üçüncü şahıs yararına akdedilmiş bir sıradan çekilme sözleşmesinden söz edilir. Buna karşın, sözleşme açıkça üçüncü şahıs yararına akdedilmesine rağmen lehine sözleşme akdedilen alacaklıya

⁶⁹ **Hatemi, Hüseyin / Gökyayla, Emre** (2012) Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 281.; **Reisoğlu, Safa** (2013) Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, s. 398.

⁷⁰ **B. Güneysu / Çapa**, s. 95-96.

⁷¹ **Akkaşoğlu**, s. 290.

sözleşmede kararlaştırılan edimin yerine getirilmesini talep hakkı tanınmamışsa eksik üçüncü şahıs yararına sıradan çekilme sözleşmesinden söz edilir.

Sıradan çekilme sözleşmeleri ibra sözleşmesi niteliğinde midir? İki taraflı sözleşmelerden olan ibra sözleşmeleri tarafların karşılıklı iradeleri ile borcu sona erdirdikleri sözleşmelerdir. İbra sözleşmesi borçluyu borçtan kurtaran bir sözleşmedir⁷². Bu yönüyle sıradan çekilme sözleşmelerinin ibra sözleşmesi niteliğinde olduğunu da söyleyemeyiz⁷³. Nitekim sıradan çekilme sözleşmesi akdedilince sözleşmeye taraf olan alacaklı alacağından vazgeçmemektedir. Sadece alacaklı alacağını talep hakkını borca batıklık süresince ertelemede, şirketin iflası halinde de sırada sona gitmeyi kabul etmektedir. Dolayısıyla borçlu şirketin borcu sona ermemektedir.

Sıradan çekilme sözleşmeleri erteleme sözleşmesi niteliğinde de değildir⁷⁴. Erteleme sözleşmeleri ile borcun vadesi uzatılmaktadır. Bu kapsamda borcun vadesi gelmediği için borçlunun temerrüdü oluşmaz, temerrüt faizi talep edilemez ve de uzatma süresi boyunca zamanaşımı işlemmez. Sıradan çekilme sözleşmelerinde ise alacaklı alacağını belli bir süre talep etmeyeceğini beyan etmekle alacağın muacceliyet zamanını ertelemiş olmamaktadır. Sadece o alacağı talep hakkını belli bir süre ertelemektedir⁷⁵. Ayrıca erteleme sözleşmelerinde zamanaşımı erteleme süresi boyunca dururken, sıradan çekilme sözleşmelerinde zamanaşımı işlemeye devam etmektedir⁷⁶.

Yukarıdaki açıklamalarımızdan da açıkça anlaşıldığı üzere, sıradan çekilme sözleşmeleri kanunda öngörülen sözleşme kalıplarının hiçbirine tam olarak uymamaktadır. Bu yönüyle sıradan çekilme sözleşmeleri, kendine has özellikleri olan ve kendine has sonuçlar doğuran özel bir sözleşmedir. Tüm bu özellikleri nedeniyle sıradan çekilme sözleşmeleri sui generis⁷⁷ bir sözleşmedir⁷⁸. Kanaatimizce de kanunda düzenlendiği şekliyle sıradan çekilme sözleşmeleri sui generis bir sözleşmedir.

⁷² **Kılıçoğlu, Ahmet M.** (2014) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 848.; **Oğuzman, Kemal M.** (2016) Borçlar Hukuku Genel Hükümler C: 1, 14. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 546.

⁷³ **Akkaşoğlu**, s. 291.

⁷⁴ **B. Güneysu / Çapa**, s. 97.; **Akkaşoğlu**, s. 293.

⁷⁵ **Akkaşoğlu**, s. 293.

⁷⁶ **Akkaşoğlu**, s. 293. TTK 376. maddesinin gerekçesinde de sıradan çekilme sözleşmesinin zamanaşımına etki etmeyeceği belirtilmiştir.

⁷⁷ Sui Generis sözleşmeler, kendisine özgü yapıları dolayısıyla sözleşmeyi oluşturan unsurların kısmen veya tamamen kanunda öngörülen sözleşme tiplerine uymayan sözleşmelerdir. Sui generis sözleşmeler ile ilgili detaylı açıklama için bkz: **Tandoğan, Haluk** (2008) Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri C:1/1, 6. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 13 ve devamı.; **Zevkliler, Aydın / Gökyayla, Emre** (2013) Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 13. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 11 ve devamı.

⁷⁸ **Akkaşoğlu**, s. 294.; **B. Güneysu / Çapa**, s. 97.

2. Sözleşmenin Hukuki Sonuçları

Borca batık haldeki şirket ile sıradan çekilme sözleşmesi yapan alacaklı, şirketin borca batıklık hali ortadan kalkıncaya kadar alacağını talep etmemeyi, şirketin borca batıklıktan kurtulamayarak iflası halinde de diğer tüm alacaklılar tatmin edilinceye kadar sırada sona gitmeyi taahhüt eder. Dolayısıyla sıradan çekilme sözleşmesinin yapılması borca batık şirketin pasiflerinde bir azalmaya sebep olmadığı için borca batıklık halini sona erdirmez⁷⁹. Sıradan çekilme sözleşmesinin konusunu oluşturan alacak borca batıklığın tespitinde hesaba katılmaz. Sıradan çekilme sözleşmeleri borca batık şirket için doğrudan bir iyileştirme projesi de değildir. Ancak sözleşmenin yapılması ile şirket için bir iyileşme imkânı tanınmaktadır. Şöyle ki; sözleşmenin yapılması ile sözleşmeye taraf olan alacaklı, borca batıklık devam ettiği sürece alacağını talep etmemeyi taahhüt etmektedir. Alacaklının bu taahhüdü sayesinde şirket, diğer alacaklılarının alacaklarını ödeme ve şirket faaliyetlerine devam ettirerek aktiflerini arttırmak suretiyle borca batıklıktan kurtulma imkanına sahip olabilmektedir⁸⁰.

Sıradan çekilme sözleşmesi yapılması ile alacaklı alacağından feragat etmiş olmaz. Dolayısıyla alacak varlığını korur. Yalnızca alacaklı diğer alacaklılar tatmin edilinceye kadar kendi alacağını almamayı taahhüt eder. Bu yönüyle sözleşme sadece alacaklıların sırasında bir değişiklik meydana getirir⁸¹.

Sıradan çekilme sözleşmesi ile sözleşmeye taraf olan alacaklının borca batıklık devam ettiği sürece alacağını talep etmemeyi taahhüt ettiğini söylemiştik. Sözleşme akdedildikten sonra sözleşmenin tarafları, sözleşmeyi etkisizleştirecek işlemlere kalkışamazlar. Örneğin; taraflar alacağı ödeme, takas veya yenileme suretiyle sona erdiremezler⁸². Bunun gibi sıradan çekilme sözleşmesine konu olan alacak şirketin aktifleriyle teminatlandırılmaz ve de sözleşmeye taraf olan alacaklıya diğer alacaklılar zararına menfaatler temin edilemez. Bununla birlikte sözleşmeye taraf olan alacaklı lehine şirketin aktiflerine doğrudan yük olmayan, şirket tesislerinden faydalanmak gibi durumlar kararlaştırılabilir⁸³.

Sıradan çekilme sözleşmesi akdedildikten ve mahkemece geçerliliği tespit edildikten sonra sözleşmenin tarafı olan alacaklı, diğer alacaklılar tatmin edilmedikçe şirketten alacağını talep edemez. Ancak sıradan çekilme sözleşmesi yapılması halinde tedbirlere yer verilmediğinden sözleşmenin tarafı olan

⁷⁹ **Pulaşlı, Hasan** (2013) Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Ankara, Adalet, s. 478.

⁸⁰ **Öztek** (2014), s. 2335.; **Şener**, s. 383-384.

⁸¹ **Pulaşlı** (2013), s. 478.

⁸² **Öztek** (2014), s. 2337.

⁸³ **B. Güneysu / Çapa**, s. 102.

alacaklının şirket aleyhine takibe kalkışması mümkündür⁸⁴. Öğretide bir görüşe göre, geçerli bir sıradan çekilme sözleşmesinin varlığına rağmen, sözleşmenin tarafı olan alacaklıların şirkete karşı takibe girişmesi halinde bu takipler aleyhine şikâyet yoluna başvurulabilecektir⁸⁵. Bir diğer görüşe göre, bu durum bir şikâyet sebebi olamaz⁸⁶. Nitekim İcra İflas Kanunu anlamında şikâyet, icra ve iflas dairelerinin işlemlerine karşı ilgililere tanınmış bir yoldur. İcra ve iflas dairelerinin şirket ile alacaklılar arasında sıradan çekilme sözleşmesinin var olduğunu bilmesi mümkün olmadığı gibi bu anlaşmanın varlığı icra ve iflas daireleri için resen araştırılması gereken bir husus da değildir. Kanaatimizce de sıradan çekilme sözleşmesine taraf olan alacaklının şirkete karşı takibe girişmesi halinde şikâyet yoluna başvurulması mümkün değildir. Türk'e göre, sıradan çekilme sözleşmesine taraf olan alacaklının şirkete karşı takibe girişmesi durumu şikâyet sebebi olmasa da borçlu şirketin borca itiraz yoluna başvurusu mümkündür⁸⁷.

Sözleşmenin içeriğini oluşturan sıradan çekilme ise etkilerini iflas halinde gösterir. Şirketin iflası halinde iflas masasına dahil olan alacaklar İİK'nın 206. Maddesine göre sıraya girerler ve bu sıra dahilinde paylaştırmaya katılırlar. İşte, sıradan çekilme sözleşmesi yapılması halinde sözleşmeye taraf olan alacaklı sırasından vazgeçerek sırada en sona gider. Sırada sona giden alacaklı, şirketin diğer bütün alacaklıları tatmin edilmedikçe paylaştırmaya katılamaz. Sıradan çekilme sözleşmeleri temelde etkilerini iflas halinde göstermekle birlikte sözleşmenin niteliği gereği, şirket iflas etmese bile sıradan çekilen alacaklı alacağını diğer tüm alacaklılardan sonra alır⁸⁸.

Sözleşme, sıradan çekilme etkisini sadece şirketin borca batıklığa dayalı olarak iflas etmesi halinde gösterir. Yani sözleşmeye taraf olan alacaklılar sadece borca batıklığa dayalı olarak iflas halinde sırada sona giderler. Borca batık haldeki şirketle sıradan çekilme sözleşmesi imzalanmış ancak şirket borca batıklık dışında başka bir sebeple iflas etmişse bu halde sıradan çekilme etkilerini göstermez⁸⁹.

Kanunda öngörülen şartları taşıyan bir sıradan çekilme sözleşmesinin varlığı şirketin iflasının önüne geçer. Borca batık haldeki şirketin yönetim organı borca batıklığı ve varsa alacaklılarla akdedilmiş olan sıradan çekilme sözleşmesini mahkemeye bildirmekle yükümlüdür. Borca batıklık sermaye şirketleri için doğrudan doğruya iflas sebebidir. Ancak geçerli bir sıradan çe-

⁸⁴ Kayar (2012), s. 654.

⁸⁵ Kayar (2012), s. 654.

⁸⁶ B. Güneysu / Çapa, s. 108.; Türk (2016), s. 30.

⁸⁷ Türk (2016), s. 30.

⁸⁸ Kayar (2012), s. 654.

⁸⁹ B. Güneysu/Çapa, s. 101.

kilme sözleşmesi varsa yönetim kurulu mahkemeye iflas bildiriminde bulunmaktan kurtulur ve şirketin iflasına da karar verilemez.

Sıradan çekilme sözleşmesi akdedildikten sonra şirketin borca batıklığı artabilir. Bu durumda yönetim organı bu borca batıklığı ortadan kaldıracak miktarda alacağın alacaklısı ile yeniden sıradan çekilme sözleşmesi imzalayabilir. Bu halde de yönetim organı bakımından iflası talep etme zorunluluğu doğmaz. Ancak borca batıklık artmasına rağmen bu borca batıklığı ortadan kaldıracak miktarda alacağın alacaklısı ile sıradan çekilme sözleşmesi imzalanamazsa yönetim organı bakımından mahkemeye başvurarak şirketin iflasını talep etme zorunluluğu yeniden gündeme gelir⁹⁰.

3. Sıradan Çekilme Sözleşmelerinde Mahkemenin Yetkisi

a. Görevli ve Yetkili Mahkeme, Yargılama Usulü

İcra İflas Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan düzenlemelere göre şirketin doğrudan doğruya iflasına karar verecek mercii şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesidir. Bu düzenlemeler çerçevesinde şirketin borca batık olduğunu öğrenen yönetim kurulunun şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine başvurarak şirketin borca batık olduğunu bildirmesi ve şirketin iflasını istemesi gerekmektedir. Görüldüğü üzere, doğrudan doğruya iflasta yetkili mahkeme şirket merkezinin bulunduğu yerdeki mahkeme⁹¹ iken görevli mahkeme de asliye ticaret mahkemeleridir. Sıradan çekilme sözleşmeleri ile ilgili olarak da aynı kural geçerlidir. Nitekim kanunda “...bu beyanın veya sözleşmenin yerindeliği, gerçekliği ve geçerliliği, yönetim kurulu tarafından iflas isteminin bildirileceği mahkemece atanan bilirkişilerce doğrulanmış olsun.” ifadesine yer verilmiştir. Bu kapsamda, şirket alacaklıları ile sıradan çekilme sözleşmesi imzalayan şirketin yönetim kurulunun şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine bu durumu bildirme yükümlülüğü vardır.

Sıradan çekilme sözleşmeleri borca batıklığın sonucu olan doğrudan doğruya iflası önleyen istisnai bir düzenlemedir. Mahkemenin sıradan çekilme sözleşmesi ile ilgili incelemesi doğrudan iflas incelemesi ile bağlantılıdır. Şöyle ki; kanuna göre sıradan çekilme sözleşmelerinin gerçekliği, geçerliliği ve yerindeliği bilirkişilerce doğrulanamazsa mahkemeye bilirkişi incelemesi için yapılmış olan başvuru iflas istemi olarak kabul edilecektir (TTK 376/3). Bu

⁹⁰ Öztekin (2014), s. 2337.

⁹¹ Şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinin yetkisine ilişkin kural kesin yetki kuralıdır. Bkz. Eriş, s. 2014.

nedenledir ki, sıradan çekilme sözleşmeleri ile ilgili yapılan inceleme ile iflas bildirimini ile ilgili yapılan inceleme aynı usule tabidir denilebilir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu’muzda doğrudan doğruya iflas çekişmesiz yargı işidir. Çekişmesiz yargı işlerine de niteliğine uygun düştüğü ölçüde basit yargılama usulü uygulanır. Çekişmesiz yargı işi olması dolayısıyla sıradan çekilme sözleşmelerine ilişkin olarak mahkemenin verdiği karar maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmez. Sözleşmenin akdedilmesi ve mahkemece yerindeligi, gerçekliği ve geçerliliğinin tespit edilmesinden sonra yeniden borca batıklık durumunun ortaya çıkması halinde şirketin iflasının istenmesi sıradan çekilme sözleşmeleri ile ilgili olarak verilen hükmün maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmediğinin bir göstergesidir⁹². Mahkemeye yapılan başvurudan sonra mahkeme borca batıklık durumunu re’sen araştırır. Dolayısıyla başvuruda bulunanlar gelmeseler bile mahkeme yargılamaya devam edip gerekli incelemeyi yapmalı ve kararını vermelidir⁹³. Görüldüğü üzere, borca batıklık bildirimini geri alınması söz konusu değildir⁹⁴.

b. Mahkemenin İnceleme Yetkisinin Kapsamı

Sıradan çekilme sözleşmelerinin iflas kararı verilinceye kadar yapılabileceğinden, bu kapsamda mahkemeye iflas bildiriminde bulunmadan önce, iflas bildirimini ile veya iflas bildiriminden sonra yapılmasının mümkün olduğundan söz etmiştik.

İflas bildiriminden önce sıradan çekilme sözleşmesi yapılması halinde, yönetim kurulu mahkemeye borca batıklık durumunu ve alacaklılarla sıradan çekilme sözleşmesi yapıldığını bildirir. Bu ihtimalde mahkeme öncelikle şirketin borca batık olup olmadığını araştırır. Mahkeme şirketin borca batıklığına ilişkin yalnızca şirketin bildirimini esas alarak karar veremez. Şirketin gerçekten borca batık olup olmadığı mahkemece resen araştırılmalıdır⁹⁵. Şirketin borca batık olmadığı anlaşılırsa, sözleşmeyi incelemeye gerek kalmaksızın şirketin borca batık olmadığına tespitine ve talebin reddine yönelik karar verilir. Mahkemenin yaptığı incelemede şirketin borca batık olduğu anlaşılırsa artık sıradan çekilme sözleşmesi değerlendirilir. Bu kapsamda mahkeme bilirkişilere inceleme yaptırır. Bilirkişilerce yapılacak inceleme sözleşmenin yerindeligi⁹⁶, gerçekliği ve geçerliliğine

⁹² B. Güneysu / Çapa, s. 106.

⁹³ Kayar, İsmail (2009) İflasın Ertelenmesinde Borca Batıklık ve İyileştirme Projesi ile İlgili Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi, EÜİİBFD, S: 33, s. 21.

⁹⁴ Türk (2004), s. 302.

⁹⁵ Kayar (2009), s. 20.

⁹⁶ Türk’e göre bilirkişilerin sözleşmenin yerindeligi hususunda inceleme yapmaları bilirkişilik kurumu ile bağdaşmamaktadır. Bkz; Türk (2016), s. 29.

ilişkin olacaktır. Bu kapsamda bilirkişiler, sözleşmeyi imzalayanların gerçekten şirketten alacaklı olup olmadıklarını, alacaklarının dayanağını, miktar olarak borca batıklığı ortadan kaldıracak kadar olup olmadıklarını, sözleşmenin kanuna uygun olarak yapılıp yapılmadığını incelerler⁹⁷. Yapılan bilirkişi incelemesi sonucunda sözleşmenin gerçekliği, geçerliliği ve yerindeligi tespit edilirse, mahkemece borca batıklığın tespitine ve sıradan çekilme sözleşmesi sebebiyle iflas kararı verilmesine yer olmadığına karar verilir⁹⁸. Bilirkişilerce yapılan inceleme sonucunda sözleşmesin gerçekliği, geçerliliği ve yerindeligi tespit edilemezse mahkemece şirketin iflasına karar verilir.

Sıradan çekilme sözleşmeleri iflas bildirimini ile birlikte de mahkemeye sunulabilir. Bu durumda mahkeme öncelikle sıradan çekilme sözleşmesine ilişkin gerekli incelemeyi yapar. Yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucunda sözleşmenin geçerliliği, gerçekliği ve yerindeligi tespit edilemezse mahkeme sıradan çekilme sözleşmesine ilişkin istisnanın uygulanması talebini ara kararlarla reddeder⁹⁹. Ardından doğrudan doğruya iflasla ilgili incelemesine devam eder.

Mahkemeye iflas bildiriminde bulunduktan sonra ancak iflas kararı verilmesinden önce sıradan çekilme sözleşmesi yapılması ve mahkemeye sunulması halinde mahkemece sözleşme ile ilgili olarak bilirkişilerce inceleme yaptırılması gerekir. Yapılan inceleme sonucunda sözleşmenin gerçekliği, geçerliliği ve yerindeligi tespit edilirse iflas kararı verilemez.

Kayar'a göre iflasın ertelenmesine karar verildikten sonra da sıradan çekilme sözleşmesi yapılması mümkün olduğundan bu durumda mahkeme yaptıracağı bilirkişi incelemesi sonucunda sözleşmesin geçerli olduğunu tespit ederse iflasın ertelenmesi tedbirlerini kaldırıp iflasın ertelenmesi talebinin reddine karar vermelidir¹⁰⁰. Yazara göre, borca batıklığı ortadan kaldıracak miktardaki alacaklılarla yapılan sıradan çekilme sözleşmesinin varlığı iflasa engel olduğu gibi iflasın ertelenmesi kararı verilmesine de engeldir^{101 102}.

c. Kanun Yolları

Mahkeme kararlarına karşı başvurulabilecek kanun yolları Hukuk Muhakemeleri Kanunu'muzda düzenlenmiştir. Hukukumuzda kanun yolları, mahke-

⁹⁷ Kayar (2012), s. 654.; Altaş (2016), s. 357.

⁹⁸ Kayar (2012), s. 654.

⁹⁹ B. Güneysu / Çapa, s. 110.

¹⁰⁰ Kayar (2012), s. 655.; Benzer şekilde, Altaş (2016), s. 358.

¹⁰¹ Kayar (2012), s. 655.

¹⁰² İflasın ertelenmesine ilişkin kanuni düzenlemeler İcra İflas Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'nda 28/02/2018 tarihinde 7101 sayılı kanun ile yapılan değişiklik ile yürürlükten kaldırılmıştır.

melerce verilmiş nihai kararlar için kabul edilmiş olup ara kararlar için gidilebilecek kabul edilmiş genel bir kanun yolu yoktur¹⁰³. Dolayısıyla ara kararlara karşı tek başına kanun yoluna başvurulamaz. Ara kararlara karşı ancak nihai kararlarla birlikte kanun yoluna başvurulabilir. Sıradan çekilme sözleşmeleri ile ilgili olarak verilecek iki tür karar vardır. Birincisi, sıradan çekilme sözleşmesinin gerçekliği, geçerliliği ve yerindeliliğinin tespit edilememesi sebebiyle verilen talebin reddine yönelik karardır. Talebin reddine yönelik bu karar ara karar niteliğindedir. Dolayısıyla ara karar niteliğinde olan bu karara karşı tek başına kanun yoluna başvurulamaz. Mahkeme talebin reddine yönelik ara kararından sonra doğrudan doğruya iflas hususunda bir araştırma yapacak ve nihai kararını verecektir. Mahkemenin iflasla ilgili verdiği nihai karara karşı İİK'nın 164. maddesi çerçevesinde kararın tebliğinden itibaren 10 gün içinde istinaf yoluna başvurulabilir. Mahkemenin iflasla ilgili olarak verdiği nihai kararlarla birlikte sıradan çekilme sözleşmelerine ilişkin kararına karşı da istinaf yoluna başvurulabilir.

Sıradan çekilme sözleşmelerinin gerçekliği, geçerliliği ve yerindeliliğinin tespiti sonucu mahkemece talebin kabulüne ilişkin verilen karar nihai karardır¹⁰⁴. Dolayısıyla, çekişmesiz yargı işi niteliğinde olan bu nihai karara karşı kanun yoluna başvurulabilir. Sıradan çekilme sözleşmeleri TTK'da düzenlenmekle birlikte iflas hukukuna ait bir kurum olduğundan bu karara karşı kanun yoluna başvuru süresi iflas kararındaki gibi 10 gündür¹⁰⁵.

¹⁰³ Kuru, Baki / Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder (2013) Medeni Usul Hukuku, 24. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 573.

¹⁰⁴ B. Güneysu / Çapa, s. 112.

¹⁰⁵ B. Güneysu / Çapa, s. 112.

SONUÇ

Anonim şirketlerde sermaye ile sınırlı sorumluluk nedeniyle malvarlığının korunması esastır. Kanunlarımızda da malvarlığının korunmasına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Bunlardan biri de borca batıklığa ilişkin düzenlemelerdir. Borca batıklık kısaca şirketin borçlarının mevcut ve alacaklarından fazla olmasıdır. Borca batıklık kural olarak şirketin doğrudan doğruya iflası sebebidir. Bu önemli sonucu nedeniyle borca batıklığın tespiti de önem arz etmektedir. Anonim şirket yönetim kurulu borca batıklığa ilişkin işaretlerin varlığı halinde kanuna göre ara bilanço düzenlemekle yükümlüdür. TTK borca batıklık halinde yönetim kuruluna iki esasa göre bilanço düzenleme yükümlülüğü getirmiştir. Buna göre yönetim kurulu hem işletmenin devamlılığı esasına göre hem de aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre bilanço düzenlemek zorundadır. Kanunda iki esasa göre bilanço düzenleme yükümlülüğü getirilmesine rağmen bu bilançoların farklı sonuçlar göstermesi halinde nasıl hareket edileceğine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. İİK'da 2016 yılında yapılan değişiklikle açıkça aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre borca batıklığın tespit edilmesinden söz edilmiştir. Bu düzenleme ile borca batıklığın tespitinde aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre düzenlenen bilançoya üstünlük tanınmıştır. İİK'da yapılan bu değişiklikten sonra TTK'da herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Yani TTK hükümlerine göre yönetim kurulu hala her iki esasa göre bilanço düzenlemek zorundadır. İİK'da yapılan değişiklikten sonra yönetim kurulunun artık her iki esasa göre bilanço düzenlemekle yükümlü olmadığını söyleyemeyiz. TTK'daki emredici hüküm gereği yönetim kurulu hala her iki esasa göre bilanço düzenlemek zorundadır. Bununla birlikte 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 376'ncı Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ 15/09/2018 tarihli Resmî Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu tebliğin 12/4. Fıkrasında, yönetim organının hem işletmenin devamlılığı esasına hem de aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre çıkarılan ara bilanço üzerinden aktiflerin şirket alacaklarını karşılamaya yetmediğine karar vermesi ve diğer tedbirleri almaması halinde şirketin iflası için mahkemeye başvuracağını düzenlendiği anlaşılmıştır. Kaldı ki işletmenin devamlılığı esasına göre düzenlenen bilançonun da şirketin iyileşme olanağı olup olmadığını gösterdiğini söyleyebiliriz. Bu çerçevede aktiflerin muhtemel satış değerleri esasına göre hazırlanan bilanço borca batıklık sonucunu göstermesine rağmen işletmenin devamlılığı esasına göre düzenlenen bilançonun borca

batıklık sonucunu göstermemesi alacaklıları şirketle sıradan çekilme sözleşmesi imzalamaya teşvik edebilir.

Kanunumuzda borca batık haldeki şirketin iflasını önleyen istisnai bir düzenleme olarak sıradan çekilme sözleşmelerine yer verilmiştir. Sıradan çekilme sözleşmeleri borca batık haldeki şirketin iflastan kurtulabilmesi için şirkete özel bir imkân tanımakta, bu sayede şirket zaman kazanarak mali durumunu düzeltme imkanına sahip olmaktadır.

Sıradan çekilme sözleşmesi borca batık haldeki şirket ile şirketin borca batıklığını izale edecek tutardaki şirket borçlarının alacaklıları arasında imzalanır. Kanunda sözleşme için açıkça yazılı şekil öngörülmüştür. Bu şekil şartına uyulmaksızın yapılan sözleşme geçerli değildir.

Sıradan çekilme sözleşmelerinin süre bakımından sınırlanması sözleşmenin niteliği gereği mümkün değildir. Kural olarak sözleşme imzalandıktan sonra sıradan çekilme, şirket borca batıklıktan kurtulana, borca batıklıktan kurtulamayarak iflas etmişse diğer tüm alacaklılar tatmin edilene kadar devam eder. Sıradan çekilme sözleşmelerinde sıradan çekilme süre bakımından sınırlanamazken, sözleşmenin sağladığı erteleme etkisi süre bakımından sınırlanabilir. Örneğin; şirketle sözleşme imzalanırken 5 yıl gibi bir süre belirlenip bu süre içinde şirketin borca batıklıktan kurtarılması, bu süre içinde borca batıklıktan kurtarılmıyorsa şirketin iflasını istenmesi kararlaştırılabilir.

Sıradan çekilme sözleşmeleri, şirketin borca batık olduğu öğrenildikten sonra borca batıklık sebebiyle iflasına karar verilene kadar her zaman yapılabilir. Bu kapsamda sözleşmenin mahkemeye iflas bildiriminden önce yapılması mümkün olduğu gibi mahkemeye iflas bildiriminde bulunulduktan sonra fakat iflas kararı verilmesinden önce yapılması da mümkündür.

Sıradan çekilme sözleşmelerinin hukuki niteliği öğretide tartışmalıdır. Ağırıklı olarak sıradan çekilme sözleşmelerinin üçüncü kişi yararına sözleşme olduğu ve/veya sui generis bir sözleşme olduğu üzerinde durulmaktadır. Öğretide, sıradan çekilme sözleşmelerinin sözleşmeye taraf olmayan alacaklılar lehine sonuçlar da doğurması sebebiyle üçüncü kişi lehine sözleşme olduğu savunulmaktadır. Ancak kanaatimizce, sıradan çekilme sözleşmeleri her ne kadar sözleşmeye taraf olmayan alacaklılar lehine de sonuçlar doğursa da bu husus sıradan çekilme sözleşmelerinin üçüncü kişi yararına sözleşme olduğunu söylemek için yeterli değildir. Sıradan çekilme sözleşmeleri kanunda öngörülen şekliyle kendine has özellikleri olan ve kendine has sonuçlar doğuran

sözleşmelerdir. Bu haliyle sıradan çekilme sözleşmelerinin sui generis sözleşmelerden olduğunu söyleyebiliriz.

Sıradan çekilme sözleşmesinin akdedilmesi ile sözleşmeye taraf olan alacaklı alacağından vazgeçmiş olmaz. Ayrıca borca batık haldeki şirketin borca batıklığı da sona ermez. Aynı zamanda sıradan çekilme sözleşmeleri şirket için doğrudan bir iyileştirme de sağlamaz. Yalnızca sözleşmenin akdedilmesi ile şirket faaliyetlerine devam ederek mali durumunu düzeltme imkânı elde eder. Sözleşmenin içeriğini oluşturan sıradan çekilme etkisi de kendini şirketin iflası halinde gösterir.

Şirketin alacaklıları ile sıradan çekilme sözleşmesi akdetmesi tek başına yeterli değildir. Sözleşme akdedilmesine rağmen şirketin, borca batık olduğunu ve alacaklıları ile sıradan çekilme sözleşmesi imzaladığını mahkemeye bildirmesi gerekir. Yani sıradan çekilme sözleşmeleri mahkemeye bildirimde bulunmaya engel olmaz. Yönetim kurulunun mahkemeye bildirim yükümlülüğü onun devredilemez görev ve yetkilerindedir. Bu yükümlülüğe aykırı hareket edilmesi yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunu doğurduğu gibi cezai sorumlulukları da doğar.

Mahkemeye bildirimden sonra mahkeme öncelikle şirketin borca batık olup olmadığını inceler. Mahkemece yapılan inceleme sonucunda şirketin borca batık olduğu tespit edilirse mahkeme sıradan çekilme sözleşmelerini inceler. Sıradan çekilme sözleşmelerinin gerçekliği, geçerliliği ve yerindeliliği ile ilgili bilirkişi incelemesi yaptırılır. Yapılan bilirkişi incelemesi sonucunda sözleşmenin gerçekliği, geçerliliği ve yerindeliliği tespit edilirse mahkemece şirketin iflasına karar verilemez. Ancak sözleşmenin gerçekliği, geçerliliği ve yerindeliliği tespit edilememişse şirketin iflasına karar verilir.

Mahkemenin sıradan çekilme sözleşmesinin gerçekliği, geçerliliği ve yerindeliliğinin tespit edilememesi halinde sıradan çekilme sözleşmesine ilişkin talebin reddi kararı ara karar niteliğinde olduğundan bu karara karşı tek başına kanun yoluna gidilemez. Ancak iflasa ilişkin kararla birlikte kanun yoluna gidilebilir.

Sıradan çekilme sözleşmesinin gerçekliği, geçerliliği ve yerindeliliğinin tespit edilmesi halinde mahkemece talebin kabulüne ilişkin olarak verilen karar ise nihai karar olduğundan tek başına kanun yoluna götürülebilir.

KAYNAKÇA

- Altaş, Soner** (2011) Eski ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Mali Durumu Bozulan Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulunun Görevleri ve Sorumlulukları, *Mali Çözüm Dergisi*, S: 4, s. 163-179.
- Altaş, Soner** (2016) Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler, 7. Baskı, Ankara, Seçkin.
- Akkaşoğlu, Nevfel** (2015) Garameye İştirakten Feragat Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, *İÜHFD*, C: 6, S: 1, s. 279-298.
- Atalay, Oğuz** (1996) Anonim Şirketlerin İflası, 1. Baskı, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları.
- Atalay Oğuz** (2003) İflasın Erteleenmesi, *Bankacılar Dergisi*, S: 47, s. 93-98.
- Aydın, Alihan** (2012) Türk Ticaret Kanunu'nun Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığa İlişkin Düzenlemesine Eleştirel Bir Bakış, *İÜHFM*, C: LXX, S: 2, s. 101-114.
- Bitlisli, Ferhat / Yılmaz, Tayfun** (2016) İflasın Erteleenmesinde Borca Batıklık Bilançosunun Oluşturulması: Bir Uygulama, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C: 8, S: 15, s. 207-223.
- Boran Güneysu, Nilüfer / Çapa, M. Sadık** (2014) Borca Batıklık ve İflasın Önlenmesi Yolu Olarak "Sıradan Çekilme Anlaşması", *İÜHFD*, C: 5, S: 1, s. 77-118.
- Bozgeyik, Hayri / Aslanoğlu, Suphi / Özalp, Ayşe Duygu** (2016) İflas Erteleme Kapsamında Hazırlanan Borca Batıklık Bilançosunda Yer Alan Alacakların Mali ve Hukuki Durumu, S: 2, s. 17-25.
- Çamoğlu, Ersin** (2010) Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, 3. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık.
- Domaniç, Hayri** (1988) Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, TTK Şerhi II, İstanbul, Temel Yayınevi.
- Dumlupınar, Tansu** (2014) Sermaye Şirketlerinde İflasın Erteleenmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 4, S: 1, s. 71-113.
- Eriş, Gönen** (2017) Açıklamalı, İçtihatlı, En Son Değişiklikler ile Birlikte Türk Ticaret Kanunu, Ticari İşletme ve Şirketler C: 2, 3. Baskı, Ankara, Seçkin.
- Ermenek, İbrahim** (2009) İflasın Erteleenmesi, 1. Baskı, Ankara, Adalet.
- Hatemi, Hüseyin / Gökyayla, Emre** (2012) Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık.
- Işık, Serpil** (2016) Sermaye Şirketleri ile Kooperatiflerin Borca Batık Olmaları Sebebiyle Doğrudan İflaslarının Söz Konusu Olması Durumunda İflasın Erteleenmesi Kurumuna Başvuru Şartlarının Kanuni Değişiklikler Çerçevesinde Değerlendirilmesi, *İÜHFM*, C: LXXIV, Özel Sayı 2, s. 1291-1346.
- İmregün, Oğuz** (1999) "Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığa Karşı Hukuksal Sorumu": Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul, Beta.

- Karahan, Sami** (Editör) (2013) Şirketler Hukuku, 2. Bası, Konya, Mimoza.
- Kayar, İsmail** (2009) İflasın Erteleenmesinde Borca Batıklık ve İyileştirme Projesi ile İlgili Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi, EÜİİBFD, S: 33, s. 19-45.
- Kayar, İsmail** (2012) “Yeni TTK’ya Göre Anonim Şirkette Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Tespiti ve Sonuçları” 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nu Beklerken, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 18, Özel Sayı: 2, s. 643-658.
- Kendigelen, Abuzer** (2011) Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler, İlk Tespitler, İstanbul, XII Levha Yayıncılık.
- Kılıçoğlu, Ahmet M.** (2014) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi.
- Kuru, Baki / Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder** (2013) Medeni Usul Hukuku, 24. Bası, Ankara, Yetkin.
- Kırca, İsmail / Şehirli Çelik, Feyzan Hayal / Manavgat, Çağlar** (2013) Anonim Şirketler Hukuku; C: 1, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Moroğlu, Erdoğan** (2009) Türk Ticaret Kanunu ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarıları; Değerlendirme ve Öneriler, 6. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık.
- Oğuzman, Kemal M.** (2016) Borçlar Hukuku Genel Hükümler C: 1, 14. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık.
- Öztek, Selçuk** (2014) Borca Batık Anonim Şirketlerde İflası Önleyen Yeni Bir Araç Olarak Sırada Sona Yerleştirme (Sıradan Vazgeçme), DEÜHFD, C: 16, Özel Sayı 2014, s. 2319-2343.
- Öztek, Selçuk** (2005) İflasın Erteleenmesi, Bankacılar Dergisi, S: 53, s. 23-71.
- Poroy, Reha / Tekinalp, Ünal / Çamoğlu, Ersin** (2005) Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku, 10. Baskı, İstanbul, Arıkan.
- Poroy, Reha / Tekinalp, Ünal / Çamoğlu, Ersin** (2014) Ortaklıklar Hukuku I, 13. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık.
- Pulaşlı, Hasan** (2013) Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 2. Baskı, Ankara, Adalet.
- Pulaşlı, Hasan** (2015) Şirketler Hukuku Şerhi C: I, 2. Bası, Ankara, Adalet Yayınevi.
- Reisoğlu, Safa** (2013) Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık.
- Sumer, Haluk** (2013) Ticari Bilanço ve Borca Batıklık Bilançosu, İstanbul Barosu Dergisi, C: 87, S: 2, s. 39-53.
- Şener, Oruç Hami** (2019) Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı, 4. Bası, Ankara, Seçkin.
- Tandoğan, Haluk** (2008) Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri C: 1/1, 6. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.
- Tekinalp, Ünal** (2010) “Anonim Ortaklıkta Sermayenin Korunması İlkesi”, Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan C: II, 1. Baskı, İstanbul, 12 Levha Yayıncılık.

- Tekinalp, Ünal** (2015) Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 4. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık.
- Türk, Ahmet** (1999) Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Hukuki Sonuçları, 1. Baskı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Türk, Ahmet** (2004) Sermaye Ortaklıklarının ve Kooperatiflerin Borca Batıklık Nedeniyle İflası ve İflasın Ertenilmesi Konusunda İcra ve İflas Kanununda Yapılan Son Değişikliklerin Değerlendirilmesi ve Öneriler, DEÜHFD, C: 6, S: 1, s. 295-334.
- Türk, Ahmet** (2016) Anonim Ortaklıkta Borca Batıklık ve İflasın Ertenilmesi Konusunda 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Yürürlük Kanunu ile Getirilen Değişiklik ve Yenilikler, BATİDER, C: 32, S: 1, s. 5-60.
- Üçışık, Güzin / Çelik, Aydın** (2013) Anonim Ortaklıklar Hukuku I. Cilt, 1. Baskı, Anka, Adalet.
- Üstündağ, Saim** (2010) Türk Ticaret Kanunu'nun 324. Maddesinin 3. Fıkrası Üzerine Düşünceler; Makaleler, İçtihat Tahlilleri ve Çeviriler, 1. Baskı, Ankara, Adalet.
- Yılmaz, Berna Burcu** (2009) İflasın Tespiti ve Ertenilmesi Yönünden Borca Batıklık Bilançosu ve İyileştirilmesi, Türmob Yayınları
- Zevkliler, Aydın / Gökyayla, Emre** (2013) Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 13. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi.